لـــــــذت تـــــــحریر

مبانی و اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان نویس

لذت تحریر

جمشید داودی

به نام آنکه زیبایی‌ها را آشکار می‌کند

لذت تحریر

لذت تحریر

مبانی و اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان نویس

جمشید داودی

سپاس وقدردانی از زحمات استاد فرهیخته
ای سید محمود کشفی که با حسن نیت
حوصله فراوان در بازبینی نهایی
ن کتاب یاری نمودند.

شناسنامه

سرشناسه : داودی، جمشید، ۱۳۴۱ـ

عنوان و نام پدیدآور : لذت تحریر: (مبانی و اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان‌نویس) / جمشید داودی.

مشخصات نشر : تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۱۹۲ ص.

شابک : 978-964-08-0411-7

وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا

یادداشت : عنوان روی جلد: لذت تحریر: مبانی و اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان‌نویس.

عنوان دیگر : (اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان‌نویس.)

موضوع : خط نستعلیق -- راهنمای آموزشی

موضوع : خوشنویسی -- راهنمای آموزشی

شناسه افزوده : سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه).

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۰ ۲ د ۲۳ ف / NK ۳۶۳۹

رده‌بندی دیویی : فا ۷۴۵/۶۱۹

شماره کتابشناسی ملی : ۲۶۰۸۳۵۱

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

لذّت تحریر (مبانی و اصول جامع خوشنویسی ریز تحریری با خودکار و روان‌نو
جمشیدداودی
مدیر هنری: مهرداد مه‌آبادی
چاپ اول: ۱۳۹۰
تیراژ: ۲۱۰۰ نسخه
لیتوگرافی، چاپ و صحافی از: چاپ اندیشهٔ نوین
قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

شابک ۷ ـ ۰۴۱۱ ـ ۰۸ ـ ۹۶۴ ـ ۹۷۸
ISBN 978-964-08-0411-7

نشانی: تهران: خیابان سپهبد قرنی، پل کریمخان زند، کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب.
تلفن: ۹ـ ۸۸۸۰۰۳۲۴ دورنویس (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

خواننده محترم، با سلام و احترام؛ ضمن تشکر از شما، خواهشمند است هرگو
انتقاد و پیشنهاد خود را در مورد این کتاب یا دیگر کتاب‌های انتشارات مدرسه ا
پیام‌نگار (ایمیل) info@enma.ir یا از طریق صندوق پستی ۱۴۱۵۵/۱۹۴۹ ارائه ف
هم‌چنین می‌توانید کتاب‌های ما را از طریق پایگاه اینترنتی www.enma.ir
سفارش دهید تا در کوتاه‌ترین زمان ممکن، پاسخ لازم یا کتاب مورد نظر خود را
کنید

پیش گفتار و مقدمه ۹

مبانی حروف مفرد ۲۹

ره خط زمینه وتحریر اتصالات دوحرفی و سه حرفی ۵۳

مبانی اتصالات در کلمات ۷۵

پیش گفتار و مقدمه

به نام آنکه زیبایی ها را آشکار می‌کند

لیاقت خوشنویسی در نهاد ما به ویژه ایرانیان ریشه دار است. باور کنید که شما هم دارای این لیاقت هستید. چنانچه این حقیقت را در وجود خود به درستی پرورش دهید، بی گمان به احساس خوبی دست می‌یابید. پس قدر این احساس ارزشمند را بدانید. این حس زیبا، محرک قدرتمندی برای یادگیریتان است.

به لیاقت خوشنویسی در خود اعتماد کنید. حس اعتماد به نفس، علاقه به فراگیری خط را در شما چند برابر می‌کند. با اطمینان به لیاقت خویش و احساس شایستگی، به یاد گیری بپردازید، یقیناً با توانمندی بیشتری به زیبا نویسی پیوند می‌خورید.

ناتوانی شما در پیشرفت دلخواهتان، دلیل عاقلانه‌ای برای مأیوس شدن نیست، زیرا یأس و نا امیدی، خط قرمز شماست و این هنگامی است که استمرار در تمرین مشق‌ها را جدّی نگیرید، پس چنانکه ، تمرین دوره‌ای (مثلاً روزی نیم ساعت یا بیست دقیقه) سر مشق‌ها را به طور مرتب دنبال نکنید به خط قرمز نزدیک می‌شوید. بنابراین در شروع کار هرگز از مشاهده ناتوانی خود مأیوس نشوید، بلکه ضعف خود را انگیزه‌ای برای جدیت بیشتر در تمرین مستمر درس ها قرار دهید. برای آنکه بتوانید در انجام تمرینات این کتاب بهتر تمرکز نمایید، نکات زیر را به شما توصیه می‌کنیم. البته شرط اول داشتن پشتکار و صبوری است.

- امیر مؤمنان امام علي (ع) انسان ها را به رعایت نظم در تمام طول زندگی سفارش می کند. انجام تمرینات منظّم روزانه تا رسیدن به خط خوش ضروری است و از آن پس به صورت هفتگی یا ماهانه فقط برای حفظ دستاورد های بدست آمده کفایت می کند.

جیم ران می گوید: هر تلاشی پاداشی دارد. اما تلاش پایدار و منظم پاداش مضاعف دارد.

ضمناً توجه داشته باشید تمرینات روزانه نباید به صورت عادت در آید. باید حتّی‌الامکان خوشحال و با نشاط باشید و پر هیجان.

- هرگز به بهانه این که خسته اید و یا وقت ندارید، از برنامه ریزی روزانه شانه خالی نکنید. برای رسیدن به خطِّ خوش باید تمرینات را به طور منظم، مداوم و مستمر دنبال کنید.

رهرو آن نیست گهی تند و گهی خسته رود　　رهرو آن است که آهسته و پیوسته رود
نظم و استمرار در تمرینات از جدیت آن مهم تر است، یعنی تمرین روزانه ۳۰ دقیقه از تمرین یک روز در میان به مدت یک ساعت بهتر است.

• اگر در ابتدای کار از تمرینات خود نتیجه چندانی نگرفتید، مأیوس نشوید ... اگر گاهی مشاهده ی نتایج آن به طول انجامید، حتی اگر نتیجه معکوس گرفتید،به معنای بیهوده بودن برنامه ریزی شما نیست، بلکه به این معناست که برنامه ریزی شما هنوز خود را در عالم واقع ظاهر نساخته است ولی سر انجام ظاهر خواهد شد! در ابتدای تمرینات، نتایج به دست آمده اندک و تدریجی است، امّا به مرور زمان سرعت می گیرد. به خاطر داشته با شید که هر تغییری در ابتدا دشوار به نظر می رسد ...

به یاد داشته باشید که قطرات لطیف آب، فقط با تداوم و استمرار حتی سنگ را می شکافد ...

• ... متأسفانه برخی از افراد که بدون برنامه ریزی مشغول می‌شوند، پیش از رسیدن به نتیجه دست از کار می کشند و علت این امر چیزی جز عجله و راحت طلبی نیست! جهان برای هر کاری نیازمند زمان است. دانه شن در صدف به مرور زمان تبدیل به مروارید می شود ... .

• امید است کتاب حاضر و جلد دوم آن که به زودی منتشر خواهد شد، بتواند روح زیبایی جوی شما را به تکاپو آورد و دستانتان را به خلق خطی خوش رهنمون سازد.
می‌دانیم که با تلاش و پشتکار، شما هم می‌توانید، خطی خوش به یادگار گذارید.
ان شاء ا...

«جمشید داودی»

مناسب ترین وسیله تحریر

شاید از خود می پرسید که با کدام یک از انواع وسایل تحریر بهتر و خوش خط تر می توان نوشت؟ انتخاب وسیلهٔ نگارش به سلیقهٔ شماست. قلم مناسب برای تحریر خوب و زیبا همان است که شما با آن راحت هستید.

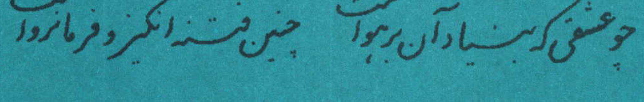
برخی با یک خودکار خوب، روان و راحت می نویسند و از دست خطِّ خود نیز لذت می برند، افراد بسیاری هم هستند که نوشتن با روان نویس را ترجیح می دهند.

چنانچه علاقه‌مند به نگارش با روان نویس هستید، این نکته را در نظر داشته باشید که ضخامت نوک روان نویس ها، در اندازه های ریزتر و یا ضخیم تر متفاوتند و تحریر با هریک از آن ها متناسب با ضخامتشان فقط اندازهٔ حروف و کلمات را بزرگ تر یا کوچک‌تر می کنند؛ ولی هرگز در شکل واقعی و اصولی‌شان تغییر به‌وجود نمی آید. به عبارتی، ضخامت نوک وسیلهٔ تحریر شما، اندازهٔ حروف و کلمات را تعیین می کند.

• دو مصرع زیر با یک روان نویس دو دهم تحریر شده است:

• در اینجا، همان بیت با روان نویس پنج دهم، بازنویسی شده است، اندازهٔ حروف و کلمات این بیت را با تحریر ریزتر آن در بالا، که با روان نویس دو دهم نوشته شده است، مقایسه کنید:

• پس بنابراین، ریزتر یا درشت‌تر بودن یک دست خط به ضخامت نوک روان نویسی بستگی دارد که شما آن را انتخاب کرده و با آن می نویسید.

در همهٔ بخش‌های این کتاب نیز، عناوین درس‌ها و مثال هایی که در آن آمده است با نوکی ضخیم‌تر و کلمات آن ها با اندازه و قالبی بزرگ‌تر، تحریر شده اند.

مقدمه

انواع خطوط رایج در هر جامعه مجموعه‌ی حروف و کلماتی است که هر یک از جزئیات آن با نمادی مشخص، شکل و مفهوم یافته است. شاید اولین کسانی که تجربه انتقال مفاهیم ذهنی و روزمره خود را آزمودند، انسان‌های غارنشینی بودند که با ترسیم حیوانات مورد شکار روی دیوارها و نیز مردمان تمدن‌های اولیه‌ای که روی الواح گلی پیام‌های خود را ثبت می‌نمودند. اما پس از طی دوران، نقش و نگارهای مرسومی که صریحاً گویا و نشانگر ارائه مطالب مورد نیاز بود به صورت اشکالی پیام‌رسان، پدیده‌ی نمادین یافتند، مانند خط هیروگلیف در مصر باستان.

با پیشرفت تمدن در زمینه‌های مختلف، نیاز به ارتباط نوشتاری در میان جامعه بیش از پیش احساس شد. بدین سبب نمادهای رایج در نقش‌های پیامی نیز رفته رفته به سوی قالب‌هایی نمادین‌تر به شیوه طراحی حروف نهادینه شد. تحولی که در طراحی جدید به وجود آمد این بود که با ترسیم تعدادی حروف محدود قابلیت شکل‌گیری واژه‌سازی مفهومی، به گونه‌ای نامحدود فراهم گردید.

این عامل را نیز نمی توان از نظر دور داشت که قالب پیام تصویری فضای بسیار وسیعی از صفحه را اشغال می کرد و القاء مطالب در سطحی محدود و آمار بیشتر مورد نیاز بشر بود.

از آن جایی که تنوع اصوات دهانی محدود است طراحی حروف نیز منطبق با هر یک از صداهای لب و دهان بود. این امر موجب پدید آمدن اشکال محدودی شد تا هر شکل، نمادی از یک صدا در لب و دهان گردد.

و امّا شکل تحریر حروف الفبا در ایران و کشورهای همجوار همچنین اعراب، دارای سابقه ای دیرین و مشترک است. هنرمندان در این جوامع، در اعصار مختلف از روی شکل های اولیه حروف طراحی شده، دست به خلاقیت نگارش و خوشنویسی شیوه های دیگر پرداختند. البته باید گفت که این هنر پیوسته در هر زمان قابلیت پویایی در عرصه طراحی و ابتکار رسم الخط های جدید را دارا می باشد.

یکی از شیوه هایی که بسیار مورد توجه دوستداران و اساتید هنر و فن خوشنویسی می باشد، زیبایی شناسی خط نستعلیق است که همگی در آن اتفاق نظر دارند، خلاقیت تناسب، وقار، ابهت و زیبایی، همه یک جا در آن پدیدار است. و در یک نگاه

آغاز تا پایان یکایک عناصر نستعلیق از حرکتی نرم، انسجامی بی‌نظیر و شاکله‌ای بی‌بدیل برخوردارند.

خط نستعلیق در پیشانی هنر ایرانی می‌درخشد و نه تنها در میان ملت‌هایی که حروف الفبا در آن‌ها رایج است بلکه در میان کشورهای دنیا به عنوان نوع ارزنده‌ی هنر ایرانی شناخته شده است.

سرچشمه‌ی خط نستعلیق تبلور شور و شعور هنرمندانه‌ی قُدَمای خوشنویس ایرانی است که از آمیختن دو خط نسخ و تعلیق آن را وضع نموده‌اند.

با ظهور و ترویج این خط، هنرمندان بزرگی در تاریخ خوشنویسی ایران به وجود آمدند، خوشنویسانی که سرشار از ذوق لطیف و باحوصله بوده‌اند. آن‌ها با ترکیب کلمات و ترکیبی از تکرار آن‌ها، آثار خطی و مشق‌های زیبا و منحصر به فرد گنجینه‌ی هنر ایرانی به یادگار گذاشته‌اند. آن‌ها با قلم و مرکب روی کاغذهای دست‌ساز و تذهیب شده، آثار بزرگ و ترکیب‌های متنوعی را رقم زده‌اند. در این آثار مفاهیم عرفانی، دینی، حماسی و .... در قالب‌های ترکیبی گوناگون خوشنویسی شده‌اند.

درباره کتاب و روش آموزش آن

شرح مبانی خوشنویسی حروف و اتصال آن‌ها در قالب کلمات، مقدماتِ آشنایی شما را در نحوه شکل‌گیری هر کلمه آماده می‌کند. امّا آن چیزی که برای فراگیری و زیبانویسی شما مؤثّر خواهد بود مطالعه خوب مبانی و مشق و تمرین مناسب از همه کلمات و متن‌های فصل‌ها و بخش‌های این کتاب است که با ممارست بدست می‌آید.

یکی از تمهیدات لازم و جالب در این کتاب، مثال‌هایی است که به عنوان نمونه در هر درس مربوط به خود آمده‌اند. در این نمونه‌ها کلمات در اندازه بزرگ‌تر از متن‌های معمولی نوشته شده‌اند. هدف از تحریر درشت این کلمات اولاً، نشان دادن ریزه‌کاری‌ها و پیچیدگی حرکت‌های موجود در نوشتار آن‌هاست، ثانیاً تمرین با این روش دستیابی به شکل اصلی حروف و کلمات را آسان‌تر نموده و یقیناً تجربه‌ای ماندگارتر برای یادگیرنده فراهم می‌نماید.

برای استفاده از این کتاب با توجه به مراحل آن توصیه می‌شود، ابتدا درس مورد نظر را کاملاً مطالعه نموده سپس به تمرین سرمشق‌های آن بپردازید. هنگام تمرین در دفتر مشق، در نظر داشته باشید که از حداکثر سفیدی صفحات دفتر خود استفاده کنید

از تکرار نوشتن حروف و کلمات در کنار هم روی سطرها و پوشش آن در تمامی سفیدی کاغذ، "سیاه مشق" شکل می‌گیرد. اساتید خوشنویس نیز برای دست‌گرمی به شیوه‌ی «سیاه مشق» پیش می‌روند. نکته‌ی قابل توجه این است که برخی از علاقمندان مبتدی در یادگیری خط خوش به نحوی تمرین می‌کنند که گاهی سفیدی کاغذ آن‌ها بیشتر از سیاهی نوشتار آن‌هاست.

بهتر است بدانید حاصل تمرین مشق در یک صفحه به روش سیاه مشق، برابر با چندین صفحه تمرین معمولی خواهد بود. مطمئن باشید که این روش، ذوق درونی شما را افزون و یادگیری خط خوش را سریع‌تر خواهد کرد.

به دوستان عزیز علاقمندِ فراگیری خط خوش تحریری توصیه می‌گردد مداد را وسیله‌ی اصلی تمرین خود قرار ندهند، زیرا کسانی که خود را عادت به تمرین با مداد می‌دهند فقط جنبه هنری آن را حاصل می‌نمایند، از جایی که یادداشت‌ها و دست‌نوشته‌ها معمولاً با وسایل نوشتاری روزمره مانند خودکار یا روان‌نویس می‌باشد بهتر است تمرین‌ها و مشق‌ها نیز با همین وسایل انجام گیرد.

در خوشنویسی تحریری نستعلیق، اصولاً هر یک از حروف به هم پیوسته در قالب

کلمات، پیرو قواعد و مبانی مشترک و برخی ویژه هستند. بنابراین ممکن است در تمرینات درس‌ها، بعضی از کلمات چند بار تکرار شوند و البته این تکرار به علت همان قواعدی است که در تحریر یک کلمه جاری است. به عنوان مثال در تحریر کلمه «حجم» شکل «ح» در اول کلمه، تابع یک قاعده و در میان کلمه تابع قاعده‌ای دیگر است و نحوه‌ی اتصال «م» نیز در آن مربوط به نحوه‌ی تحریر «م» در آخر کلمه می‌باشد که در چندین درس به تمرین آن اشاره شده است و یا در کلمه‌ای مانند «شمع» که حداقل در سه درس باید به آن نیز اشاره نمود، بدین شرح که حرف «ش» در آن (در نحوه‌ی تحریر و اتصال حرف «س»)، حرف «م» در (نحوه تحریر و اتصال «م» در میان کلمه) و بالاخره حرف «ع» در آخر آن (در نحوه تحریر «ع» در آخر کلمه) اشاره شده است.

بنابراین برای فراگیری کامل کلمه‌هایی که تابع چندین قاعده می‌باشند تکرار دیدن و نوشتن مجدد آن‌ها در دروس بخش‌های دیگر ضروری است.

و توصیه آخر:

پس از مطالعه هر بخش از کتاب، مثال‌ها و تمرین‌های مربوط به آن درس را ابتدا با

با کاغذ پوستی چندین بار به صورت رونویسی و تکرار هر کلمه سیاه مشق کنید سپس برای آزمون خود، آن ها را در دفتر مشق بازنویسی نمایید.

هنرآموز خوشنویس لازم است برای آموختن این کتاب از همه ی مراحل درس ها و بخش های تحریر شده و مثال های بین درس ها که با اندازه ی بزرگ تر نوشته شده اند برای تمرین استفاده نماید تا با شکل گیری درست و کامل کلمات آشنا گردد.

این کتاب حاصل بیش از پنج سال تلاش در نکته یابی، بررسی و جمع آوری اصول حاکم بر خوشنویسی نستعلیق در خصوص ریزنویسی با خودکار است.

به امید آن که ظرف حوصله وجودتان به وسعت دریا، و انگیزه فراگیری و عشق به هنر خوشنویسی در دست و قلم شما پیوسته باشد.

> اعتماد به خداوند،
> بهای هر چیز ارزشمندی است
> و نردبانی به سوی هر جایگاه والایی است
>
> «امام جواد علیه السلام»

اصول خوشنویسی ریز «تحریری» به شیوه‌ی خط نستعلیق

(با خودکار و روان نویس)

به طور کلی خط نستعلیق دارای دو ویژگی است :

۱ـ شکل (ساختار هندسی در قالب حروف و کلمات)

۲ـ قوت و ضعف (ضخامت ها و نازکی مناسب در هر بخش از حرف یا کلمه که هنگام نگارش در حرکت با قلم ایجاد می شود .)

با در نظر گرفتن این دو ویژگی و با توجه به اینکه در تحریر خط خوش با خودکار ضخامت همه‌ی بخش های یک حرف یا کلمه یکسان با ضخامت نوک خودکار نوشته می شوند، در یک تعریف کلی می توان گفت ،

خوشنویسی تحریری با خودکار نگارشی است با شمایل نستعلیق منهای قوت و ضعف

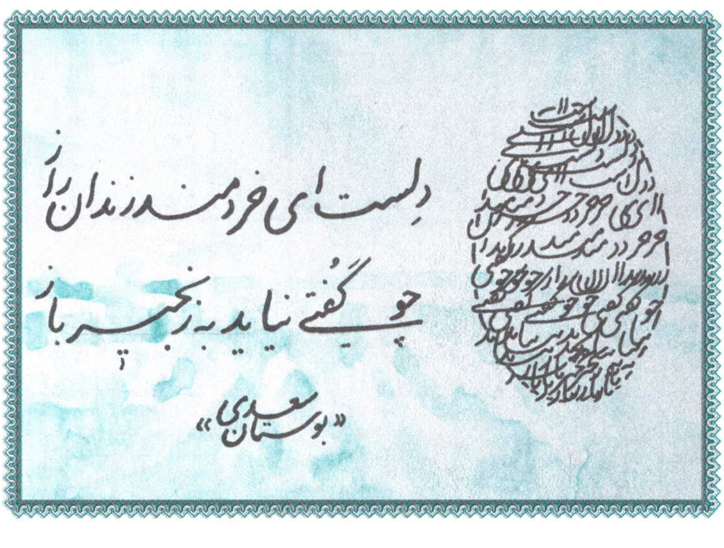
بنابراین یکی از نکات مهم فراگیری خط خوش، تمرین و ممارست در شبیه نویسی و تقلید شکل از یک خط خوب و حرفه ای است .

اشاره به این نکته لازم است که اگر کسی تابع هیچ یک از شیوه های نگارشی هم نباشد، رعایت دو چیز در زیبایی خطش مؤثر خواهد بود:

۱ـ تمیزنویسی　　　۲ـ مرتب نویسی

۱ـ تمیزنویسی: باید بکوشیم متن خود را بدون خط خوردگی، روی سطر و همه‌ی سطرها را از بالا تا پایین صفحه در یک راستا بنویسیم.

۲ـ مرتب نویسی: ویژگی دیگر یک خط خوب و ساده، رعایت تناسب همه‌ی کلمات از لحاظ یکسان بودن در شکل و اندازه و رعایت فاصله‌ی مناسب میان کلمات است.

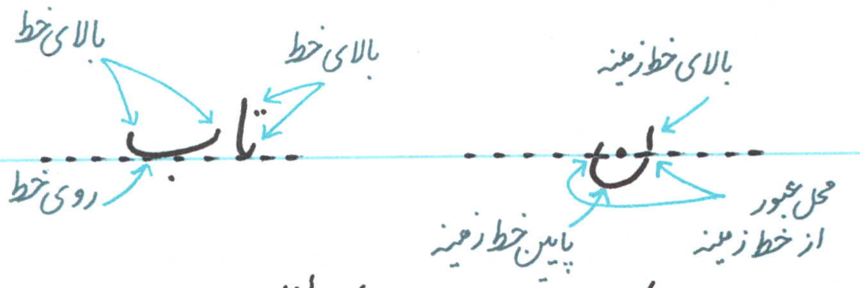

چهار اصل کلی در خوشنویسی

برای آشنایی با مبانی خوشنویسی به چهار اصل کلی با شرحی کوتاه اشاره می شود:

۱ـ رعایت شکل گیری حروف و کلمات به لحاظ، الف ـ نوع حرکت قلم ب ـ شکل اتصال ج ـ انعطاف در حرکت (اجرای گردش های نرم قلم در نگارش) که به شرح هر یک در این قسمت می پردازیم.

۲ـ تحریر درست حروف و کلمات روی خط زمینه، به لحاظ قرار گرفتن تمام یا قسمتی از کلمه، در "بالای خط ـ روی خط ـ و زیر خط" با توجه به محل برخورد یا عبور یک حرف یا کلمه در روی خط زمینه.

۳ـ تناسب حروف و کلمات در شکل و اندازه یکسان

۴_ آرایش کلمات و جزئیات سطر در ترکیبی مناسب (هماهنگی در جایگیری حروف و کلمات، فواصل لازم میان آن‌ها و ضرورت سوار شدن حرفی روی کلمه پیش از خود.)

چون من از خویش برفتم دل بیگانه بسوخت

امید است با شناخت این چهار اصل، انگیزه به خوشنویسی و عشق به آموختن و نیز ظرف حوصله‌ی تمرین و ممارست در شما به وسعت زیبایی این هنر متبلور شود.

در این جا به شرح سه مورد یاد شده در اصل اول می‌پردازیم.

الف: حرکت

نوشتن حروف و کلمات معمولاً از شروع تا خاتمه با چند حرکت پیوسته‌ی قلم اجرا می‌شوند که اغلب هنگام نوشتن، در قسمت‌هایی برای تمرکز و اجرای

بهتر، ناگزیر دچار مکث یا کُندی در حرکت می گردیم. مانند:

در یک حرکت: ب — در دو حرکت: ن — در پنج حرکت: بحس

مهم ترین حرکت ها در تحریر نستعلیق:

- حرکت بالا رونده (صعودی) "↑" مانند سام مک ملا کل
- " پایین رونده (نزولی) "↓" مانند ا ل لا لا که
- " با شیب معکوس " " مانند: سح بهر سر نم
- " با دور معکوس " " مانند ح ع پنج
- " مایل به تخت " " مانند ب ف ک
- " با شیب فرودی (شیب منحنی در کشیده ها) " "

مانند سـ بس عـ

- " با شیب ملایم (در اتصالات حروف) " "

مانند س سو ـو ب طا

ـ حرکت دایره‌ای (قوس‌دار) " مانند: ن سی فن

ـ حرکت با شیب تند " " مانند بر خبر شهر

ـ " رفت و برگشت منحصر به دو حرف "ک" و "ل" در میان کلمات

" " مانند یک ول ملک حلا

ب: اتصال

از موارد مهم در فراگیری خط خوش، مهارت اتصال حروف در قالب کلمه است. در بخش وسیعی از این کتاب با چگونگی و قواعد اتصال حروف در قالب کلمه‌ها و نحوهٔ تحریر آن‌ها آشنا خواهید شد. در هر بخش از یک کلمه تابع اصول و قاعده مربوط به خود هستند که در برخی با قاعده‌ای مشترک و در برخی دیگر دارای قاعده و شکلی منحصر به خود هستند مانند حرف "ل" که در ترکیب با حرف "ج" به این شکل "لج" تحریر می‌شود. امید است در این بخش با مطالعه شرح نکات و نیز تقلید و شبیه نویسی کلمات تمرینی مربوط به هر درس به لذت خوشنویسی دست یابید.

ج: انعطاف

تمام حروف و کلمات در شیوه‌ی نستعلیق دارای انحنا هستند و به عبارتی شکل هندسی جزئیات در آن حالتی از دایره دارند. سبک آموزش و نگارش خط در این کتاب نیز منطبق بر شیوه‌ی نستعلیق است. زیبایی این خط نیز تابع نرمش و انعطاف موجود در انحناهای دایره‌ای حروف و کلمات است.

بنابراین می‌توان مدعی شد یکی از رازهای نهفته در جذابیت و چشم‌نوازی این شیوه، انعطاف در حرکات نوشتاری آن است.

ویژگی حرکت شیب‌دار در تحریر به شیوه‌ی نستعلیق

در این شیوه تمامی حروف و کلمات، با زاویه‌ای شیب‌دار نوشته می‌شوند این ویژگی باعث بوجود آمدن دورها و گردش‌های گوناگون در بخش‌های مختلف یک حرف یا کلمه می‌شود به این صورت که کلمه‌ها از بالای خط زمینه شروع و با زاویه‌ای شیب‌دار به روی آن نزدیک می‌شوند.

هیچ حرف یا کلمه‌ای نیست که ابتدای شروع آن چسبیده به خط نوشته شود

از این رو ویژگی شیب در اندام کلمات به انعطاف بیشتر آن‌ها منجر شده و موجب تنوع دیداری و گردش نگاه در بیننده و عدم خستگی چشم، به هنگام تماشای یک اثر خوشنویسی است.

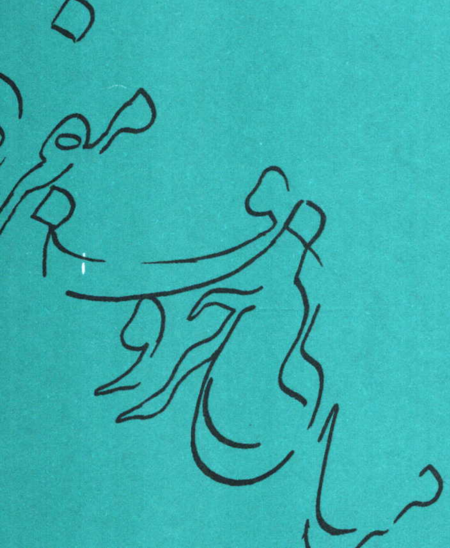
در عبارت زیر به ویژگی شیب کلمات با فلش‌های نقطه‌چین، همچنین به انعطاف و نرمش حرکت و اتصال هریک از آن‌ها با فلش‌های دیگر اشاره شده است.

ـ به حرکت شیب‌دار واژه‌ها، توجه نمایید.

هر کسی آن درود عاقبت کار که کِشت

مبانی حروف مفرد

بازیابی حروف مشترک در نمایش یک حرف

در الفبای فارسی حروفی هستند که هنگام تحریر، شکلی مشترک دارند، ولی تنها با جابجایی یا کم و زیاد شدن نقطه در آنها، تلفظی متفاوت پیدا می‌کنند.

در آموزش‌ها و سرمشق‌های این خودآموز، بنا را بر این قرار دادیم که فقط یکی از حروف، به عنوان نماینده اشکال مشترک خود تحریر گردد. در اینجا، اکنون به نمونه و حروف مشترک مربوط به هر یک اشاره می‌کنیم.

ـ علامت «ب» نمایانگر حروف (ب، پ، ت، ث) و نیز کلماتی که حروف (ن، ی) در اوّل یا وسط آنها آمده باشد با همین علامت «ب» نمایش داده می‌شود.

ح نمایانگر حروف «ج، چ، ح، خ» می‌باشد.

ر " " «ر، ز، ژ» " .

ص " " «ص، ض» " .

ع " " «ع، غ» " .

ک " " «ک، گ» " .

د نمایانگر حروف (د ، ذ) می باشد.

س " " (س ، ش) " .

ط " " (ط ظ) " .

ف " " (ف ، ق) " .

تعریف حروف مُفرد (حروف تنها)

حرفی که به تنهایی و بدون اتّصال با حروف دیگر تحریر می شود، به آن حرفِ مُفرد می گویند. بنابراین هر یک از حروف الفبا که به تنهایی نوشته می شود حرف مُفرد می باشد.

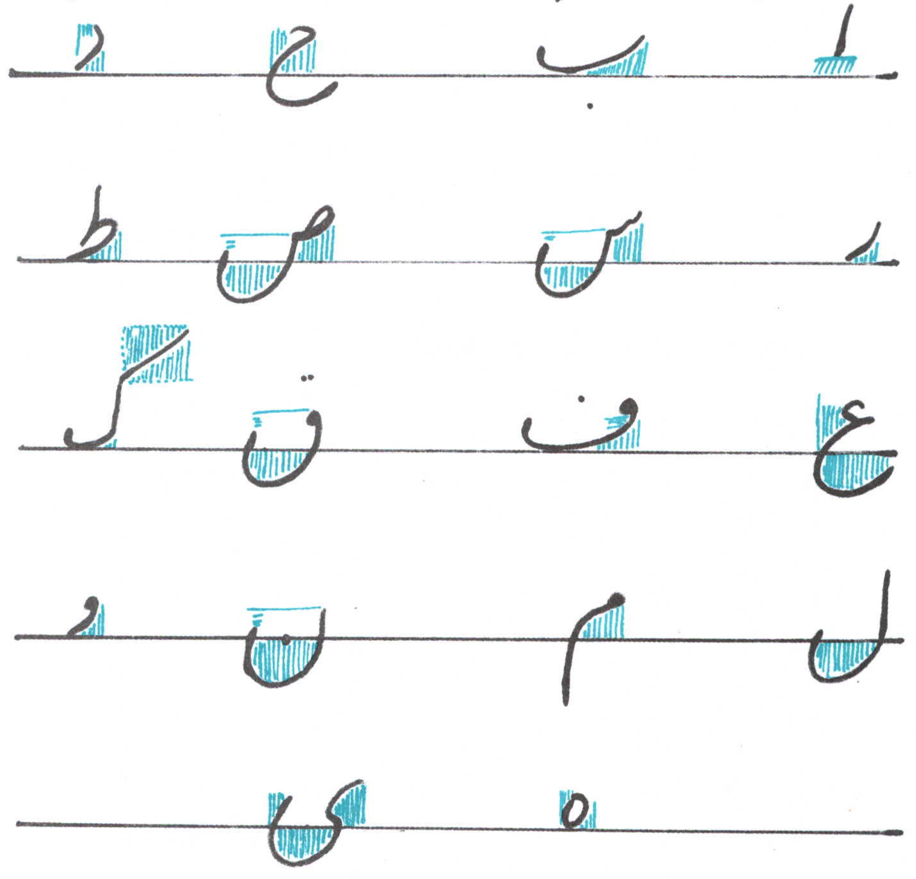
رسول اکرم صلوات الله علیه :

خطّ زیبا، حق را آشکارتر می کند

نمایش فضاهای بیرونی و درونی حروف

فضاها و بخش‌های هاشور خورده را خوب نگاه کنید و آنها را نسبت به شکل حروف مقایسه کنید. با روش زیر شما می‌توانید به صورت نظری با قوس‌ها، شیب‌ها و فضاهای خالی یک حرف آشنا شده و نسبت آنها را با خطّ زمینه پیدا نمایید.

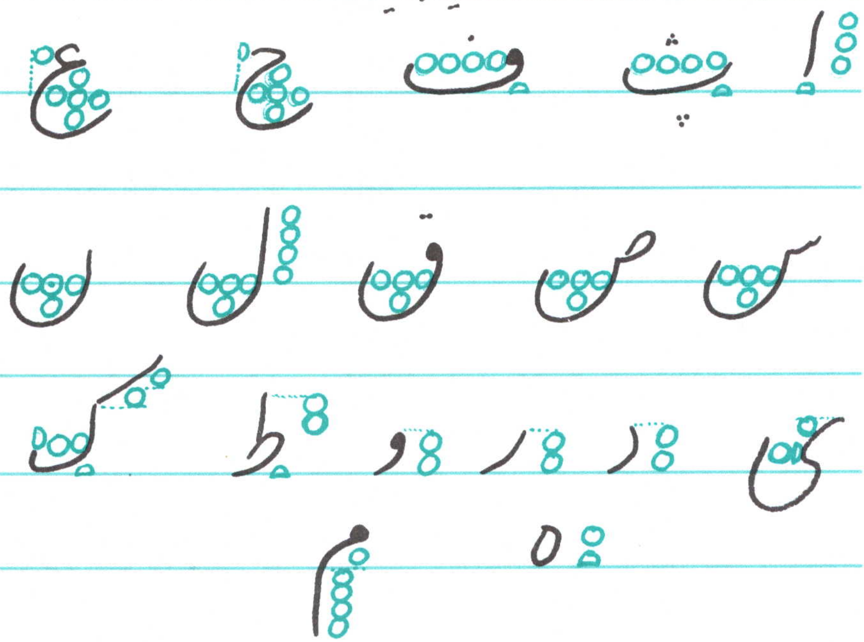
ضمناً این حروف بزرگ نویسی شده‌اند تا فضاهای خالی هاشور خورده بهتر دیده شوند.

مقایسه‌ی اندازه‌ی حروف مفرد نسبت به هم

(به روش دایره‌گذاری‌های کوچک)

در اینجا حروف مُفرد، در قالبی بزرگ‌تر، با قرار دادن دایره‌هایی کوچک در یک اندازه، مورد مقایسه قرار گرفته‌اند. شکل و اندازه و عمق هر یک را نسبت به هم مقایسه کنید.

اندازه حروف را با یکدیگر مقایسه کنید، برای مثال حروف (س، ص، ق، ل، ن، ی و بالاخره ح، ع) تقریباً همه، در اندازه و قوس یکسان نوشته می‌شوند.

روشی نوین برای آمادگی در تمرین خوشنویسی تحریری

تحریرِ حرکات گردشی، مرحله‌ای پیش از تمرین اصلی، با روش تمرین طلایی

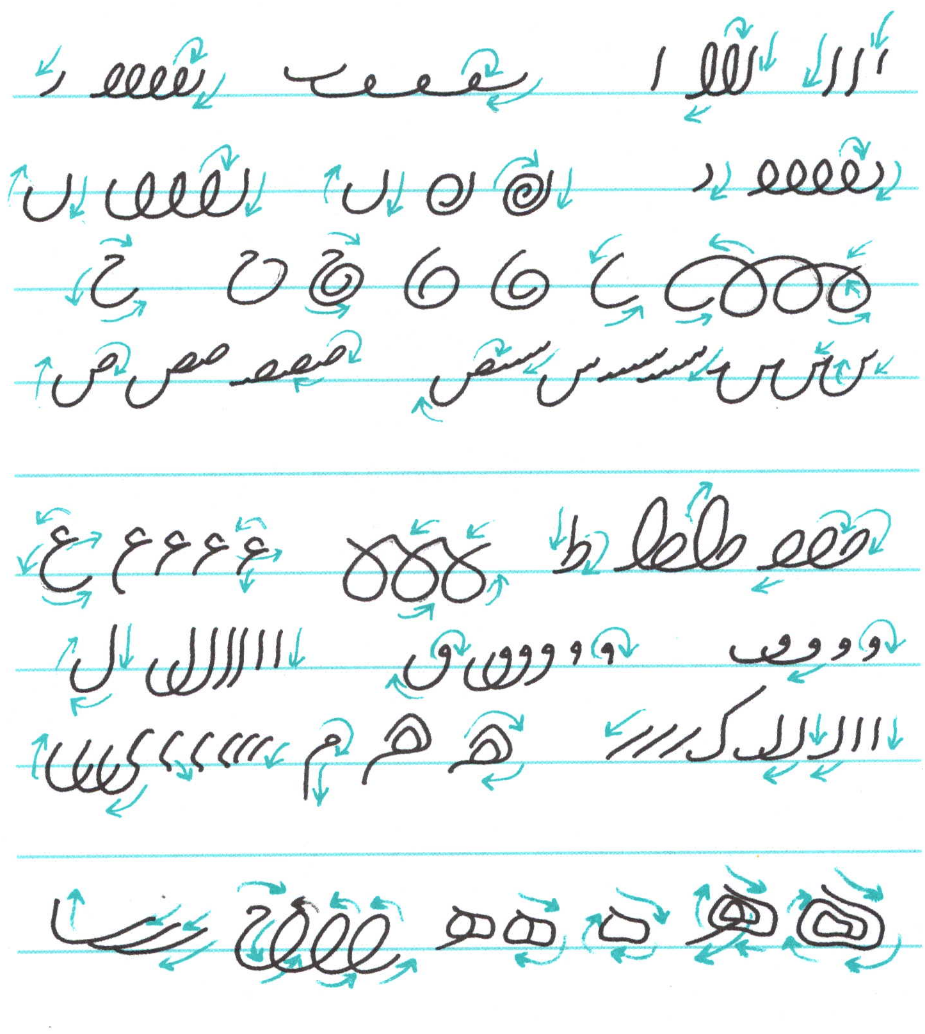
تمرین طلایی، مانند نرمش پیش از ورزش

معمولاً ورزشکاران برای آمادگی بیشتر خود، پیش از شروع ورزش اصلی، ابتدا با نرمش، بدن خود را گرم می‌کنند. در روش «تمرین طلایی» نیز مانند انجام نرمش‌های بدنی، برای آمادگی لازم، در تحریر سرمشق‌ها بهتر است ابتدا حرکات گردشی در این تمرین‌ها اجرا نمائید. زیرا این روش موجب تقویت انگشتان دست و چشم‌های شماست.

تمرین طلایی را ابتدا بوسیله کاغذ پوستی رونویسی کنید اما پس از مدّتی که با پیچیدگی اشکال آشنا شدید آنها را در دفتر سرمشق فقط بازنویسی نمایید.

تمرین طلایی (پیش تمرین برای سرمشق های اصلی)

در آغاز تمرین بر سرمشق بهتر است که ابتدا به رونویسی و تمرین شکل های این صفحه بپردازید. کوشش کنید هنگام تحریر در جهت فلش ها حرکت کنید.

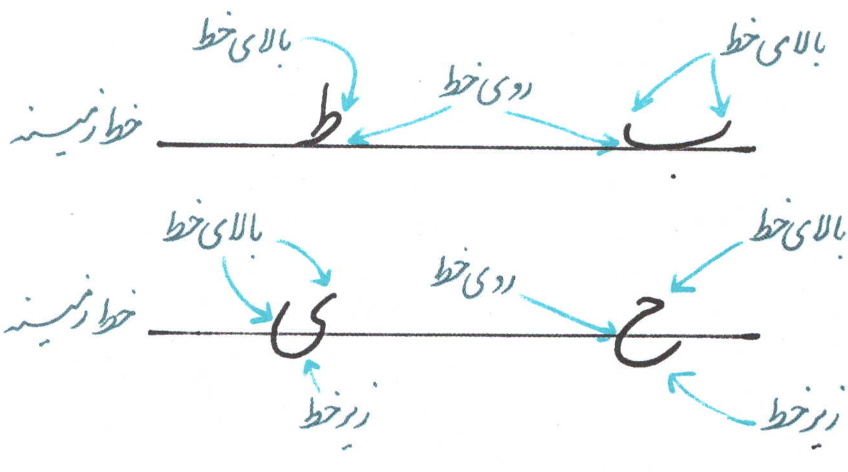
نمایش تحریر حروف تنها "مفرد"

آ ب ح د ر س ص ط

ع ف ق ک ل م ن

و ه ی

هنگامی که می‌خواهید تمرین حروف مفرد را شروع کنید، لازم است آن‌ها را به قاعده هر یک روی خطوط زمینه دفترتان مشق کنید. بنابراین وقتی حرفی را تحریر می‌کنید، در نظر داشته باشید که چه بخشی از بدنه‌ی یک حرف **"بالاتر از خط زمینه"** یا **"روی خط"** و یا **"زیر آن"** نوشته می‌شود. به چهار نمونه زیر نگاه کنید.

اکنون پس از آشنایی با شکل ظاهری حروف مفرد لازم است آنها را در چهار گروه به ترتیب اولویت های زیر مشق نمایید.

گروه اوّل: حروف ساده

این بخش از حروف به سبب سادگی در شکل شان، در اولویت اوّل ترین قرار می گیرند که عبارتند از:

حروف (ا، ر، د، و)

گروه دوّم: حروف تخت

حروف تخت به سبب کشیدگی و نزدیکی به خطّ زمینه با یکدیگر وجه اشتراک دارند، که عبارتند از

حروف (ب، ف، ک ـ ک)

گروه سوم: حروف دایره ای (هلالی)

وجه اشتراک در این گروه، چرخش دایره ای بودن آنهاست، به عبارتی همه حروف دایره ای با شکلی منتهی به هلال، تحریر می شوند، که عبارتند از:

(س ، ص ، ق ، ل ، ن ، ی)

[ع ح]

برای مشق این گروه بهتر است با حرف "ن" شروع کنید.

نکته:

دایره‌های حروف [ع ، ح] هنگام تحریر در جهت عکس حروف دایره‌ای دیگر از چپ به راست اجرا می‌شوند، به همین سبب آن‌ها را دایره‌ای معکوس می‌گوییم.

گروه چهارم: حروف طامیم‌ها

این گروه در آخرین اولویت تمرین حروف تنها قرار می‌گیرند. برخلاف گروه‌های حروف پیشین، گروه طامیم‌ها، همانند تحریری ویژه‌ای با یکدیگر ندارند ولی با تمرین مناسب می‌توانید شکل درست آن‌ها را در تحریر به دست آورید.

این حروف همان گونه که از عنوان آن پیداست، عبارتند از:

(ط ، م ، هـ ، ه)

الف

شکل گیری حرف «ا» با وجود سادگی طرح و نگارش آن، نمادی از نرمش و انعطاف در شیوه نستعلیق است. شروع و پایان الف با گردشی ملایم به صورت متمایل به دو جهت مخالف تحریر می شود. اگر انحنای نامحسوس در ابتدای الف و انتهای آن حذف شود، شکل آن به صورتی معمولی و بدون انعطاف و نرمش خواهد شد.

حالت بدون انحنا ا

نمایش انحنای الف ا

لازم به یادآوری است که شکل الف مفرد به اقتضای کلمات در سطر کوتاه‌تر هم از اندازه معمولی تا $\frac{2}{3}$ و $\frac{1}{2}$ نیز قابل تحریر است.

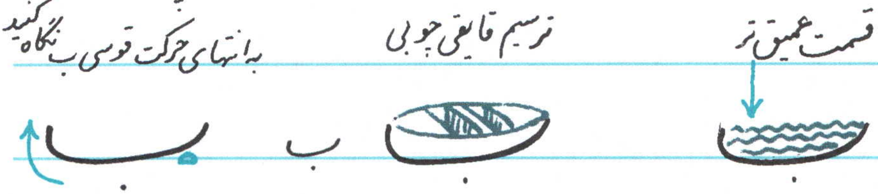
الف با اندازه معمولی: استاد

الف با $\frac{1}{2}$ اندازه در این کلمه: استاد

ب

حرف ب ترسیم ساده‌ای است که شکلی از یک قایق چوبی کوچک را برای ما تجسم می کند. از حروف تخت و نیم مد است. تحریر ب با فاصله کمی از بالای

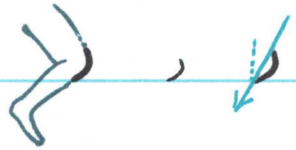
خط کرسی شروع شده، سپس با شیبی ملایم به روی خط می رسد و بالاخره در انتها با دوری کوتاه، رو به بالا می رود. اگر داخل (ب) را ظرفی تصور کرده و در آن آب بریزیم، قطعاً سمت چپ آن عمق بیشتر پیدا می کند.

د

انعطاف در خمیدگی پشت «د» مانند قوس روی زانوست و خمیدگی پشت «د» اشاره به زاویه‌ای است که تیزی آن گرد شده است.

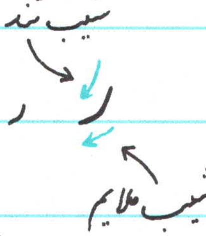
دو سرِ بالایی و پایینی دال در یک امتداد مورّب قرار می گیرد به طوری که کشیدگی پایین دال اندکی جلوتر از شروع سرِ آن است.

ر

حرف «ر» با اندکی اختلاف به چند شکل نوشته می شود که هم به صورت تنها و

و هم متصل با کلمه‌ها قابل نگارش هستند. در این جا اکنون به "ر" معمولی اشاره می‌شود که با دو حرکت، یکی در قسمت اول با شیب تند و در قسمت دوم با شیبی ملایم‌تر اجرا می‌شود.

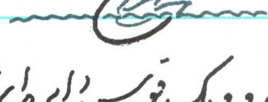

ـ بد نیست بدانید که نگارش این "ر" به سبب شباهت به سینه‌ی پرندگان به "ر" مرغی نیز معروف است. البته شرح کامل انواع "ر" و نحوه‌ی تحریر آن در بخش اتصالات اشاره شده است.

ح

این حرف یادآور کرشمه‌ی قوی زیباست که قوسی با وقار در گردن و سینه‌ای برآمده دارد.

ـ حرف "ح" ترکیبی پیوسته از یک ابرو و یک قوس دایره‌ای معکوس است، بدین ترتیب قسمت ابروی ح با حرکت شیب ملایم به قوس دایره‌ای ح متصل می‌شود.

- حرکت قوسی «ح» را به تخم مرغ نیز می توان تشبیه نمود.

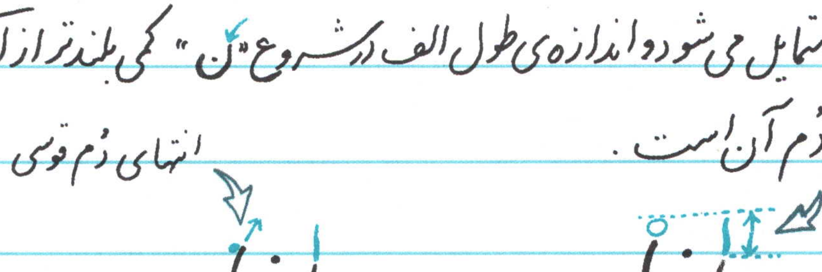
* حرکت و گردش قلم در این قسمت بدون توقف با انعطاف به حرکتِ قوسِ تخم مرغی آن متصل می شود.

- حرف «ح» از حروف دایره‌ای معکوس به شمار می رود.

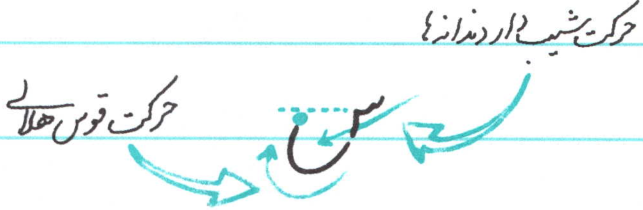
ن

حرف «ن» نماد حروف دایره‌ای است. از یک الف کوتاه با طول تقریباً $\frac{1}{2}$ الف معمولی شروع و در ادامه با حرکت قوسی شکل آن کامل می شود. به خاطر داشته باشیم که انتهای دُم قوسی «ن» فقط اندکی به داخل متمایل می شود و اندازه‌ی طول الف در شروع «ن» کمی بلندتر از انتهای دُم آن است.

س

حرف "س" یکی از حروف دایره‌ای است که دندانه‌هایش با حرکت شیب‌دار شروع و در ادامه به قوسی دایره‌ای به شکل هلال ختم می‌شود.

ص

حرف "ص" نیز یکی از حروف دایره‌ای است. با حرکت بادامی شکل شروع می‌شود به نحوی که نوک بادامی آن با حرکت شیب‌دار، متمایل به پایین نوشته می‌شود و با فاصله اندک به دایره هلالی خود متصل می‌شود.

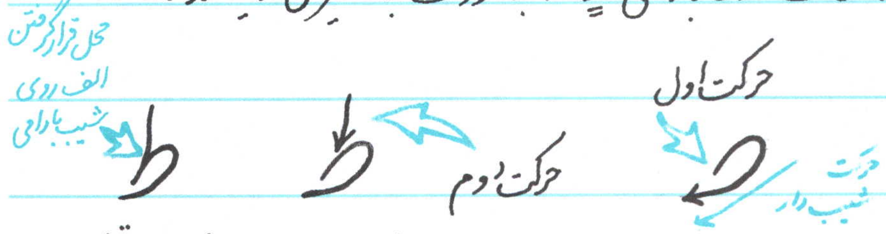

جالب است بدانید، با تکرار حرکت بادامی صاد گلبرگ‌های گلی زیبا به دست می‌آید.

ط

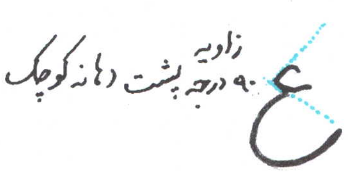
گردش بادامی «ط» شباهت بسیاری به حرف «ص» دارد. برای تحریر این حرف، ابتدا شکل بادامی آن را با حرکت شیب‌دار روی خط زمینه می‌نویسیم. سپس الف کوتاه روی آن را از بالا به پایین می‌کشیم. قابل توجه اینکه در بسیاری از کلمات، نوک بادامی «ط» را به صورت باز نیز می‌نویسند.

باز بودن دهانه ط در برخی حروف مانند حافظ خط خاطر قطر

ع

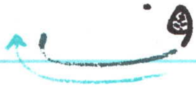
حرف «ع» از حروف دایره‌ای معکوس است که دارای دو دهانه کوچک و بزرگ است. اجرای ظریف در دهانه‌ی کوچک سر «عین» مهم است. به طوری که اگر آن را مربعی لوزی فرض کنیم، زاویه‌ای ۹۰ درجه در پشت آن خواهیم دید.

دهانه بزرگ «عین» در پایین، دارای گردش معکوس شبیه به تخم مرغ است.

ف

حرف «ف» از حروف تخت و نیم مد به شمار می رود که دو قسمت می باشد. قسمت اول، با حرکت دایره‌ای تقریباً مثلثی شکل و توپُر اجرا می شود که با حرکتی ملایم و گرد می باشد. ... قسمت دوم آن شبیه به حرف ب می باشد که در ادامه با حرکت شیب ملایم به آن اضافه می شود

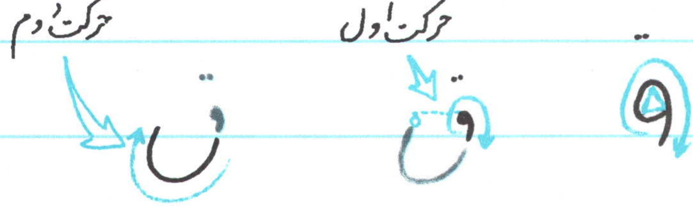

باید توجه داشت که هنگام اجرای دایره سرِ «ف» فضای خالی زیر آن حفظ گردد.

ق

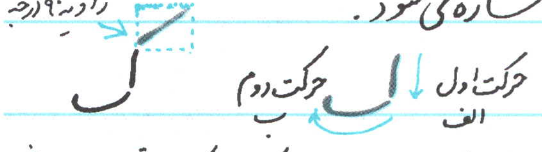
تحریر سرِ «ق» همانند دایره سرِ «ف» می باشد و از آن جایی که با حروف

دایره‌ای هم گرده است، حرکت قوس هلالی آن نیز پیرو قاعده حروف دایره‌ای می‌باشد.

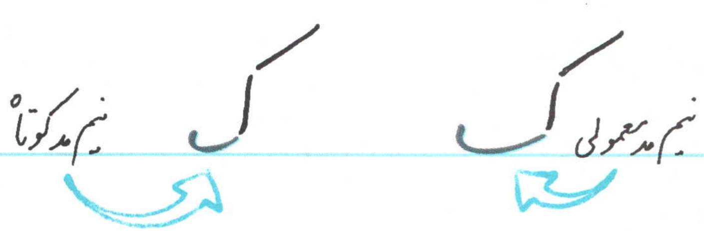

ک

جالب است بدانید که از به هم پیوستن دو حرکت «ا» و «ب» کوتاه قسمتی از حرف ک شکل می‌گیرد. سپس با تحریر سرکش آن با شیبی تقریباً ۹۰ درجه شکل ک کامل می‌شود. به مراحل تحریر آن در زیر اشاره می‌شود.

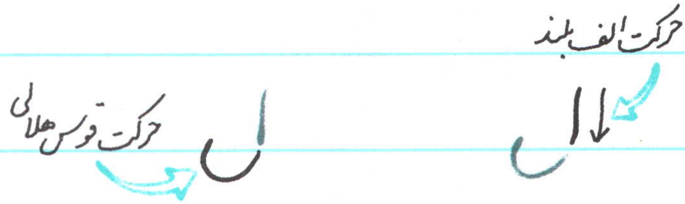

حرف ک در دو اندازه، نیم مد معمولی «ک» و نیم مد کوتاه «ک» تحریر می‌شود لاکن نوشتن آن با نیم مد کوتاه، در سطرها زیباتر است.

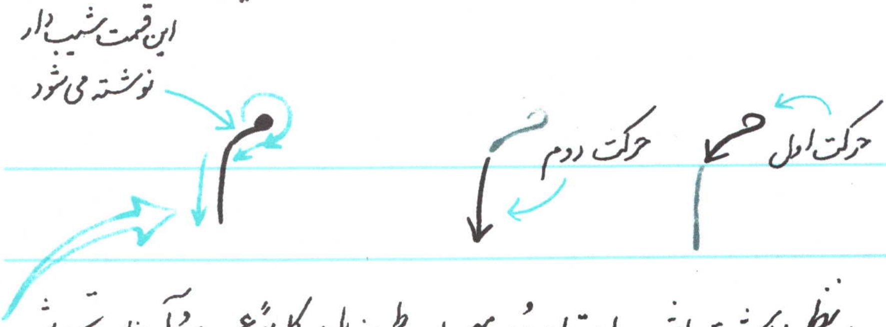
ل

حرف "ل" در گروه حروف دایره‌ای است. این حرف نیز با دو حرکت شکل می‌گیرد حرکت "ا" (کمی بلندتر از الف معمولی) و یک قوس هلالی متصل به آن که پیرو قاعده حروف دایره‌ای می‌باشد.

م

تحریر "م" نیز از دو حرکت شکل می‌گیرد. حرکت اول سرِ "مـ" می‌باشد که با گردشی تقریباً گرد و توپُر اجرا می‌شود. حرکت دوم، الف نسبتاً بلندی است که بعد از یک شیب معکوس تا زیر خط زمینه امتداد می‌یابد.

ـ در نظر داشته باشید، امتداد دُم میم باید به طرف پایین کاملاً عمودی و آویزان تحریر شود.

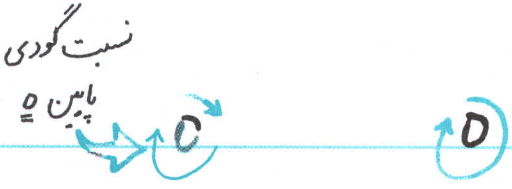
و

شروع حرف "و" مانند ابتدای حرف های "ف" و "ق" دایره ی مثلثی شکل و توپُر می باشد. امّا ادامه ی تحریر آن حرکتی شبیه به "ر" معمولی است.

ه

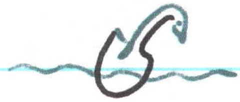
این حرف دارای گردشی بیضی شکل به حالت ایستاده است. ولی گودی قسمت پایین حلقه ی آن بیشتر است. با این حال آن را به نام "ه" گِرد می شناسیم.

حرف "ه" در میان کلمه ها و یا آخر آن ها به شکل های دیگر نوشته می شود که در مبانی اتصالات به طور مفصل به نحوه تحریر آن ها اشاره می شود.

ی

راز زیبایی و نماد تحریر حرف «ی» در چیست، شاید شباهت آن اشاره به قوی شناور است که با دیدن آن، این پرنده ی باوقار در ذهن تجسم می یابد.

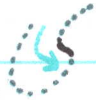

ـ در این جا به مراحل نوشتن حرف «ی»، در سه حرکت اشاره می شود.

۱ـ حرکت اول، با شیب معکوس تقریباً ۹۰ درجه، شروع می شود.

۲ـ حرکت دوم، حرکتِ کوتاه، رو به عقب می باشد.

۳ـ و در حرکت سوم، با گردش هلالی شکل آن کامل می گردد.

* لازم به یادآوری است که هنگام تحریر گردش هلالی «ی»، انتهای دُم آن با شیب ابتدای «ی» را با فاصله ای متعادل که نه بسیار دور از هم و نه بسیار به هم نزدیک باشند اجرا نمایید.

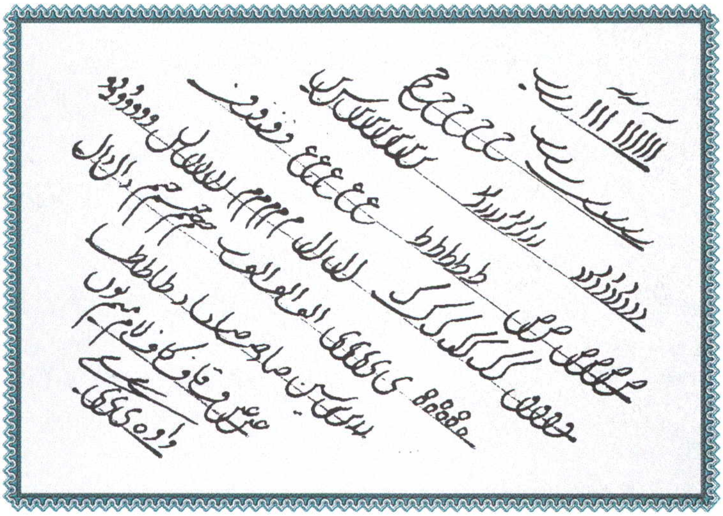
شروع مشترک در تحریر سه حرف

* تحریر ابتدای سرِ حروف (ف، ق، و) هر سه مانند هم به صورت دایره‌ی مثلثی شکل، توپُر و در یک اندازه اجرا می‌شوند.

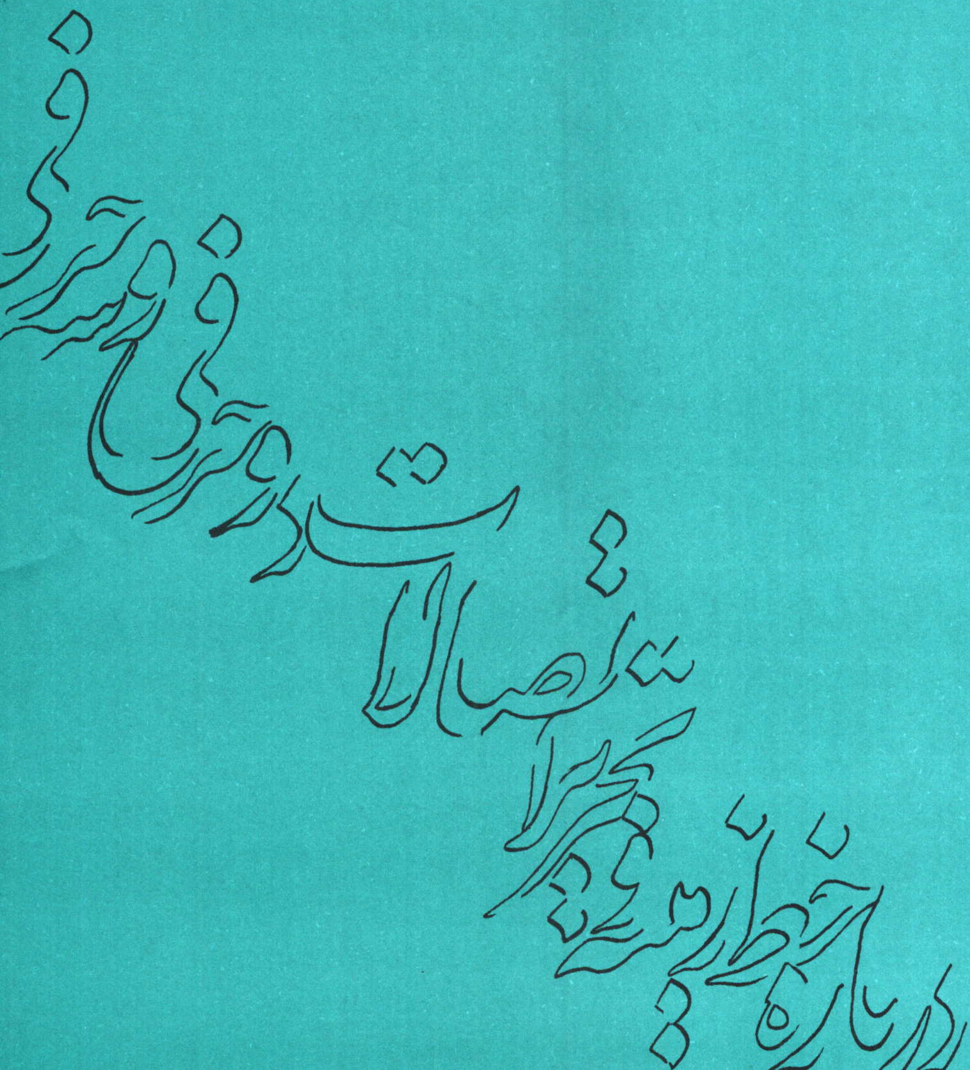
* حرف‌های (و، ر، د) هر سه تقریباً با یک اندازه روی خط زمینه نوشته می‌شوند.

سیاه مشق با تکرار حروف مفرد

یاره خط زمینه وتحریر اتصالات دوحرفی و سه حرفی

خطّ زمینه و اهمیت آن در خوشنویسی

هنگامی که خوشنویسی می‌کنید لازم است کلمات را منظّم و مرتّب تحریر کنید. ترتیب و نظم کلمات در یک نگارش خوب وقتی حاصل می‌شود که نوشتار، ما روی خطّی صاف و اُفقی تحریر گردد. بنابراین می‌توان گفت، محلّ قرارگرفتن حروف و کلمات، روی خطّی مُستقیم است که به آن خطّ زمینه می‌گویند.

در نتیجه خطّ زمینه مسیری است که نگارش مرتّب و منظّم کلمات را برای ما فراهم می‌سازد، به عبارت دیگر، خطّ زمینه، طرز صحیح قرارگرفتن حروف و کلمات در سطر و وضعیت تحریر آن‌ها را نسبت به هم نشان می‌دهد.

برای آشنایی بیشتر با خطّ زمینه و نقش آن در نگارش، به نمونه‌ی بزرگ نویسی شده زیر اشاره می‌شود.

خطّ زمینه

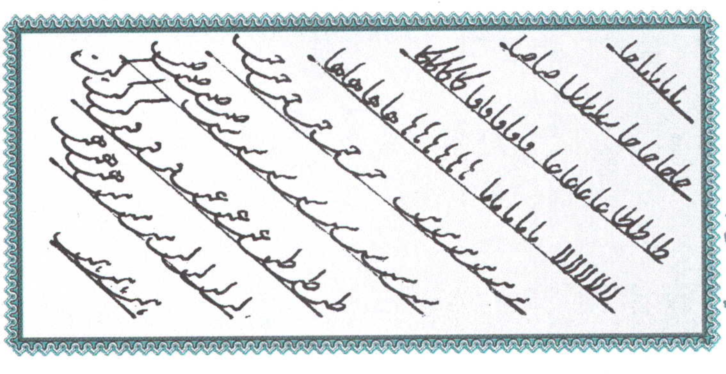
ره راست رو تا به منزل رسی

در مصراع بالا، جزئیات هر کلمه روی خطّ زمینه با نظم و ترتیب در جای خود قرار دارند.

تحریر کلمات متصل دوحرفی

در این بخش، شما با اشکال خوشنویسی تمام اتصالات دوحرفی قابل تحریر در حروف الفبا آشنا می‌شوید. تحریر کلمات در این بخش به ترتیب الفبا گروه‌بندی شده‌اند و هر گروه نیز به یک حرف مشترک متصل هستند. البته برخی لغات، لزوماً دارای معنا نیستند لاکن مطالعه و تمرین شکل آن‌ها در نحوه‌ی اتصال، برای یادگیری تحریر کلمات در تمرین درس‌های بعدی تأثیرگذار است.

بنابراین بهتر است، ابتدا هر گروه از سرمشق‌های متصل دوحرفی را به ترتیب روی کاغذ پوستی، چندین بار به روش سیاه‌مشق رونویسی کنید، سپس با تجربه‌ای که از نوشتن شکل لغات روی کاغذ پوستی به دست می‌آورید آن‌ها را در دفتر مشق خود، روی خطوط زمینه به صورت منظم تحریر نمایید.

سیاه مشق با تکرار اتصالات دوحرفی

اکنون در اینجا به تحریر همه کلمات دو حرفی و نحوه‌ی اتصال حروف آنها با یکدیگر اشاره نموده و همان طور که در ابتدای این بخش گفتیم، به وسیله کاغذ پوستی، سپس تحریر در دفتر مشق به تمرین کافی و مناسب کلمات بپردازید.

حروف متّصل به (الف)

با جا سا صا طا عا فا کا

لا ما ها ها

حروف متّصل به (پ)

تب حب شب صب طب

عب فب کت کت لب

مب هب هب

حروف متّصل به (ح)

تخ جج سخ صح طح عج

فح کج لح مچ هج هج

حروف متّصل به (د)

بد حد سد صد طد عد

قد کد لد مد ہد هد

حروف متّصل به (ر)

بر جر حر سر صر طر

عر فر کر گر لر مر

هر

حروف متّصل به (س)

بس حس سس صس طس

عس فس کس گس لس

مس ہس هس

حروف متّصل به (ص)

بص حص سص صص طص

عص فص کص لص مص

هص هص

حروف متصل به (ط)

بط خط سط صط عط

فط کط لط مط هط

حروف متّصل به (ع)

بع جع سع صع طع عع

قع کع لع مع هع

حروف متّصل به (ف)

بف حف سف صف طف

عف قف کف کف لف

مف هف هف

حروف متصل به (ق)

بق حق سق صق طق عق

فق کوق لق مق هق هق

حروف متّصل به (ک)

تک حک شک صک طک

عک فک گک لک مک

هک هک

حروف متّصل به (ل)

بل حل سل صل طل عل

قل گل لل مل هل هل

حروف متّصل به (م)

بم جم سم صم طم عم قم

کم کم مم هم هم لم

حروف متّصل به (ن)

بن حن سن صن طن عن فن

کن کن لن من هن هن

حروف متّصل به (و)

بو جو سو صو طو عو

قو کو گو لو مو ہو

هو

حروف متّصل به (ه)

به جه سه صه طه عه

فه که گه له مه ہه

هه

حروف متّصل به (ی)

بی جی سی صی طی

عی فی گی لی می

ہی هی

تحریر متفاوت شکل یک حرف، هنگام اتصال، متناسب با شکل کلمه

(در نمایش کلمات سه حرفی)

در تحریر با شیوه نستعلیق، برخی حروف هنگام اتّصال با حروف دیگر با اندکی تغییر و یا برخی کاملاً متفاوت نوشته می‌شوند.

بطور مثال، اتّصال (حرف ب) در دو کلمه (بخار و جبّار) که با جابجا شدن حرف ب، از ابتدای کلمه اوّل به وسط کلمه بعدی، هر یک به گونه‌ای متفاوت تحریر شده‌اند. یا در مثالی دیگر مانند (حرف جیم) که متناسب با تحریر کلمات به چندین شکل اجرا می‌شود. مانند دو کلمه **بخت و جفت** که حرف ج، در هر یک با شکلی متفاوت تحریر شده است.

البتّه تغییر شکل حروف، متناسب با کلمات بسیار زیاد است. لاکن شما با تمرین کلمات سه حرفی در این بخش و نیز کلمات دو حرفی بخش گذشته با تغییر شکل محدودی از حروف در قالب کلمه آشنا خواهید شد.

اکنون در این بخش به تحریر کلمات سه حرفی منتهی به **الف** سپس به تحریر کلمات سه حرفی منتهی به **پ** اشاره می‌کنیم، شما نیز با مطالعه و تمرین

آن ها، مهارت خود را در نحوه ی نوشتن الف متّصل و طرز تحریر ب متّصل افزایش دهید
برای انجام تمرین مناسب ابتدا به وسیله کاغذ پوستی سیاه مشق نموده، پس از
رونویسی در کاغذ پوستی، آن ها را در دفتر خط دار مشق نمائید.

تحریر کلمات سه حرفی منتهی به «حرف الف»

گروه اتّصال (پ ث ، ز ، ی)، «حروف دندانه ای»

بنا بحا بسا بصا بطا بعا

بفا بکا بلا نما نما بها بها

گروه اتّصال (ح)

حنا حجا حسا حصا حطا حعا

حفا حکا جلا جما جها جها

گروه اتّصال (س)

سبا سحا سسا سصا سطا سعا

سفا سکا سلا سما سها سها

گروه اتّصال (ص)

صبا صحا صسا صصا صطا صعا

صفا صکا صلا صما صها

گروه اتّصال (ط)

طبا طحا طسا طصا طعا طفا

طکا طلا طما طها

گروه اتّصال (ع)

عبا عجا عسا عصا عطا ععا

عفا عکا علا عما عها

گروه اتّصال (ف ، ق)

فبا فحا فسا فصا فعا فقا

فکا فکا فطا فما فما فلا فها فها

گروه اتّصال (ک)

کتا کتا کجا کسا کسا کصا کصا

کطا کعا کفا ککا کلا کما

کہا کھا

گروه اتّصال (ل)

لبا لجا لسا لصا لطا لعا لفا

لکا للا لما لہا لھا

گروه اتّصال (م)

منا محا مسا مصا مطا معا مفا

مکا ملا مما مہا مھا

گروه اتّصال (ه)

ہنا هنا ہجا هجا ہسا هسا ہصا هصا

ہطا هطا ہعا ہفا هفا ہکا ہلا هلا

ہما ہما هما هما

تحریر کلمات سه حرفی منتهی به «حرف ب»

گروه اتصال حروف دندانه‌ای (پ، ز، ی)

بیت	بخت	تست	نصب
بطب	نعت	نفت	بکت
بکب	ثلث	بمب	بهت

نکته:

به شکل تحریر متفاوت حروف دندانه‌ای، در ابتدای هر یک از کلمات این گروه نگاه کنید، نحوه‌ی تحریر و اتصال آن‌ها در همه‌ی این کلمات یکسان نیستند. برای مثال چهار کلمه با بزرگ‌نویسی، در زیر آمده است، به حرکت فلش‌های آن‌ها که برای تحریر این حروف در ابتدای هر یک آمده است اشاره می‌شود.

بیت بخت پست بمب

گروه اتصال (ح)

جب ①	جنب ②	حجت	حسب
حصب	حطب	حعت	حفت
حلت	حلب	حمت	جهت

نکته:

حرف ح جیمی نیز هنگام اتصال ابتدای کلمات به چند شکل تحریر می‌شود اشکال متفاوت آنها در سه کلمه ی بزرگ نویسی زیر با حرکت فلش ها اشاره شده است.

حلب   حجت   حسب

گروه اتصال (س)

سب	سخت	سست	شصت
سطب	سعب	سفت	سکب
سلب	سمت	سهب	

نکته:

بدون شک حرف سین (سـ) را همه با سه دندانه می شناسیم، امّا در شیوه نستعلیق، سوّمین دندانه ی آن با اندکی تغییر به سه حالت تحریر و متّصل می شود. به عبارتی گاهی سومین دندانه هنگام اتصال به برخی کلمات (متّصل به حروف بالارونده ا ، د ، ک ، ل) به صورت گرد و در برخی کلمات نیز به صورت دندانه ی معکوس تغییر حالت می یابد.

در نمونه های بزرگ نویسی زیر، به سه حالتِ تحریرِ سین متّصل، با حرکت فلش ها اشاره شده است.

شصت	سمت	سلک
هر سه دندانه تیز است	سوّمین دندانه با حرکت معکوس	سوّمین دندانه گرد شده است

گروه اتّصال (ص)

صیت   صحت   صست   صصب

صطب   صعب   صفت   صکب

صلب صمب صهب

نکته:

دندانه‌ی «صاد» هنگام اتصال به حرف بعد از خود معمولاً به سه شکل تحریر می‌شود

- در اتّصال به دندانه‌ی شاخص به صورت گرد مانند ← صیت
- در اتّصال به حروف «ح، م، ه وسط» به صورت شیب معکوس مانند ← صحت
- در اتّصال به بقیه حروف دندانه‌ی آن بدون انعطاف مانند نمونه‌ی زیر اجرا می‌شود مانند ← صفت

گروه اتّصال (ط)

طیب طحب طسب طصب

طعب طفب طکب طلب

طمب طهب

نکته: شکل اتّصال حرف «ط» به حروف معمولاً به شکل گرد، یا شیب دار

است. درحالیکه اتّصال آن با حروف (ح، م، ه، وسط) به صورت شیب معکوس اجرا می‌شود. در نمونه کلماتِ بزرگ‌نویسی زیر، به آنها با فلش اشاره شده است.

طهب	طفت	طیب
حرکت با شیب معکوس	حرکت اتّصال رو به جلو شیب دار	حرکت اتّصال به صورت گرد

گروه اتّصال ع

عسب	عجب	عیب ۲	عیب ۱
عفت	ععب	عطب	عصب
عهب	عمت	علب	عکب

نکته:

در این گروه شکل (عین)، هنگام اتّصال به حروف بالارونده (عطب، عکب و علب) به حالتی گردتر و متفاوت از بقیه، تحریر شده‌اند، هنگام تمرین، به اختلاف شکل آنها دقت نمایید.

- در این گروه نیز حالت اتّصال به سه شکل عمده اجرا می‌شود:

علت عصب غمت

حرکت اتّصال گرد
حرکت اتّصال رو به جلو
حرکت اتصال با شیب معکوس

گروه اتّصال (ف ، ق)

فیت فحت فسب قصب

قطب وعب فقت قلب

فکب فکب فمب فهب

اتصال گرد
اتصال رو به جلو
اتصال با شیب معکوس

قلب قطب فهب

گروه اتّصال (ک)

کتب کتب کحت کحت کسب کسب

کصب کطب کعب کعب گلب کلت

گفت گفت کمپ کمپ کهب کهب

نکته:

حرف ک به دو شکل ک ایستاده و ک خمیده در کلمات به صورت متّصل قابل تحریر هستند.

گروه اتّصال (ل)

لنت	لبت	لحت	لست
لص	لط	لغت	لقب
لک	لک	لل	لم
له	له		

نکته:

در این گروه، اتّصال "ل" در کلمه «لحت» به شکلی کاملاً متفاوت و شبیه به حرف «ر» تحریر شده است.

بهتر است بدانید که حرف "ل" در حالت متّصل به "ح" در ابتدای کلمات به همین شکل نوشته می‌شود.

گروه اتّصال (م)

منّت   منت   محب   مست

مصب   مطب   معب   مفت

مکث   مکث   ملّت   ممت

مهت

نکته:

به شکل تحریر حرف "م" در ابتدای کلمات این گروه نگاه کنید، درخواهید یافت که حرف میم به سه شکل، به حروف بعد از خود متّصل شده است و البتّه این تغییر با اندکی تفاوت در حرکت اجرای آن به وجود آمده است. به نمونه از آن در زیر اشاره می‌شود. ملت   مست   محب

گروه اتّصال (ه)

کلمه‌ای که به چهار شکل قابل تحریر است

هیب   هیب   هیب   هیب

هجت   هجت   هست   هست

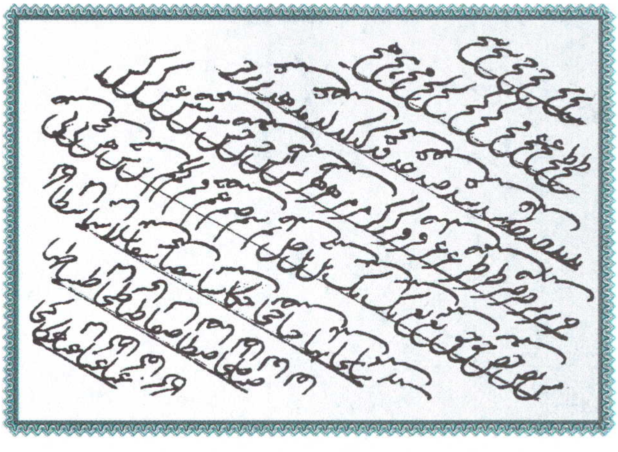
هصٮ هطٮ هعٮ هکت

هکت هعت هفت هلت

همت همت ههت ههت

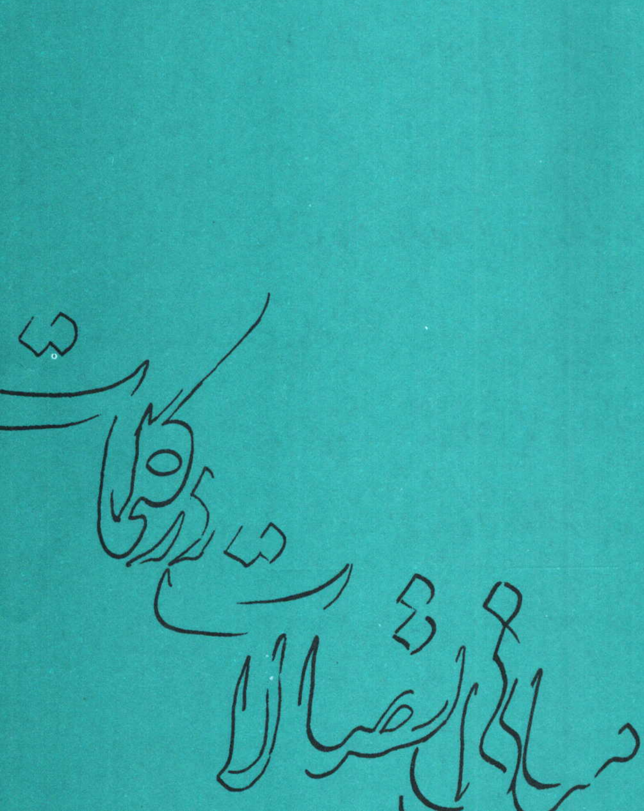
نکته:

در این گروه، حرف «ه» نیز به دو صورت «هـ» و «ﮨ» در ابتدای کلمات متّصل شده‌اند. البتّه انتخاب و استفاده‌ی هر یک از اشکال «هـ» و «ﮨ» در حالت متّصل، بیشتر سلیقه‌ای است و گاهی نیز به موقعیت کلمه در سطر بستگی می‌یابد.

سیاه مشق با تکرار اتصالات دو و سه حرفی

مبانی اتصالات در کلمات

حرف الف در دو حالت مفرد و متّصل

کاربرد الف در کلمات به دو گونه است:

۱ـ الف مفرد (تنها) با حرکت پایین رونده (ا)

۲ـ الف متّصل (چسبان) با حرکت بالا رونده (ـا)

۱ـ الف مفرد (تنها)

حرف الف در این حالت ا به صورت تنها و غیر متّصل در کلمات به کار می رود

و از بالا به پایین نوشته می شود. لازم به یادآوری است که معمولاً الف

در حالت مفرد، با اندکی فاصله، نزدیک به خط زمینه نوشته می شود.

ا مانند ـ ادارات ـ

الف کوتاه و کاربُرد آن در ترکیب سطر:

هرگاه «الف» در ترکیب یک کلمه، زیر حرفی کشیده قرار گیرد و یا روی حرف

پیش از خود نوشته شود، برای حفظ تناسب سطر، معمولاً آن را کوتاه تر از الفِ

کامل تا یک دُوم اندازه معمول خود می نویسند. مانند: استاده‌ای

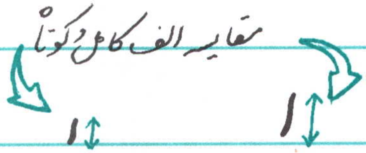
در این نمونه الف اوّل زیر شروع کشیده ی «سین» و الف دوم در بالای «ه» قرار گرفته اند.

الف کامل   الف‌های کوتاه

چو ایستاده‌ای دست افتاده گیر

در مصرع بالا، ترکیب کلمه‌ی "ایستاده‌ای" به گونه‌ای است که برای ایجاد، تعادل و تناسب در سطر، الف‌ها کوتاه‌تر از حد معمول تحریر شده‌اند.

برای مروری دوباره، به تحریر دو اندازه کامل و کوتاه "الف" اشاره می‌شود.

تمرین:

اداره   داراب   آران   وارد   آداب   راه   آوا

۲ـ الف متصل:

تحریر الف متصل با حرکت گردش قلم ⤴ از پایین به بالاست. چنانچه آخر کلمه‌ای به الف ختم و چسبیده به آن تحریر شود، یقیناً اتصال آن با گردشی بالارونده است که در اینگونه کلمات اندازه الف کامل و بلند تحریر می‌شود. برای آشنایی بهتر با شکل اتصال الف، به چند نمونه از این گونه کلمات در صفحه بعد ملاحظه نمائید.

باستانی سامان کتابخانه گام

در بیت زیر الف‌های مفرد و متّصل به تناسب هر کلمه تحریر شده‌اند. به چگونگی اتّصال و ترکیب الف‌ها در کلمات نگاه کنید، محلّ قرارگرفتن آن‌ها در سطر و اندازهٔ طولشان را باهم مقایسه نمایید.

سال‌ها دل طلب جام جم از ما می‌کرد
آنچه خود داشت ز بیگانه تمنّا می‌کرد

تمرین:

الف‌ها در این کلمات به صورت متّصل و در یک اندازه نوشته شده‌اند.

بار چاپ شام کار ماه بنّا چنار صفا

لباس قباد سامان صاف شجاع طاق دعا

قاب هاله چاره پارک فشار

انواع تحریر دندانه در اوّل کلمات

حرف دندانه‌دار در ابتدای کلمه‌ها به چند حالت متّصل می‌شود.

دندانه‌ی نوع اوّل:

اتّصال دندانه به حرف‌های بالارونده «ادکل» که شامل (الف، د، ک، ل) است و با حرکتی کوتاه و گرد نوشته می‌شود. ↙

با بد تک تل

تمرین:

تابان تابش پارس نایل ناوگان تلاطم

بلال تلخ تکبّر یکتا بدر یدک رنده ندا

دندانه‌ی نوع دوّم:

اتّصال دندانه به حروف (ح، م، ه وسط) حالتی متفاوت دارد که به صورت شیب معکوس ↙ انجام می‌گیرد.

تمرین:

نح بم نهر

رنج بچّه نجّار بحرین نخل دیم تمرین تمبر

تمشک نمناک تمساح بهار بهداشت پهلوان

پهن نهفت نهم

دندانه‌ی نوع سوم:

این دندانه فقط در اتّصال با حروف زیر، همه با حرکتی زاویه‌دار و یکسان، با شیب ملایم رو به جلو نوشته می‌شوند.

بس بص بط بع بف بق بو

تمرین: کلماتی که اتّصال حرف دندانه‌ای در آن‌ها با دندانه نوع سوّم است.

بس پست نشان نشر نسیم پسته نصر تصویر

تصدیق نصف مریض تصاویر نظم نظام نظر ربط

نطق بطلان قانع انعام تغیر بعد تعزیه بعضی

یعقوب نعمت نفت نقّال نقد نقش نقص

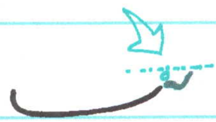
نفع نقل تفرّج عایق لایق تور توان توشه

تونل توبه

دندانه‌ی نوع چهارم:

چنانچه این دندانه با یکی از حروف «پ ث» متصل گردد، دندانه‌ی دوّم با اندکی اختلاف در سطحی پایین‌تر از دندانه‌ی اوّل تحریر می‌شود.

مانند:

- و امّا در برخی کلمات نیز اتّصال دندانه به دندانه‌ی دیگر مانند ثنا و یا در کلمه‌ی تنید و همچنین اتّصال یک دندانه به دندانه‌ی کشیده مانند: تیر یا تنید، با قاعده همان دندانه اجرا می‌شود.

تمرین ۱:

بت تربت زیپ نایب کایت آیت

تمرین ۲:

بند نبات پیچ نبوت نبی دربند بیان نیل

بیمه بیمار تیم بنفشه پیغام تنفّر تنفّس

دندانه‌ی نوع پنجم :

در تحریر کلمه‌ی "بر"، شکل دندانه‌ی "ب" در اتصال به حرف "ر" با زاویه‌ای گشوده و باز است. بنابراین دندانه‌ی نوع پنجم فقط در اتصال با حرف "ر" به کار می‌رود.

ـ بهتر است بدانید که تحریر حرف "ر" در کلمه‌ی "بر" از تکرار حرکت دندانه‌ی آن شکل می‌گیرد.

تمرین :

برتر   برابر   برد   پری   پروا   ترس   ترانه

باتری   برق   برگ   برف   ترسو   برج   پرده

دندانه‌ی نوع ششم :

شکل دندانه‌ی متصل به حرف "ی" کاملاً متفاوت و شبیه به حرکت حرف دال می‌باشد. بنابراین دندانه‌ی نوع ششم نیز فقط در اتصال

با حرف «ی» به کار می رود. اتصال دندانه به حرف «ی» تقریباً در یک راستای عمودی شکل می گیرد.

تمرین:

نی ذاتی بانی خانی فانی غانی مانی

رهایی نباتی خرابی حنایی سرابی کتانی گلابی

دندانه ی نوع هفتم

شکل دندانه ی متصل به دو حرف «ن» و «ه» نیز مانند دندانه ی نوع اول با حرکت کوتاه و گرد شروع می شوند، با این تفاوت که این دندانه در نهایت با شیب ملایم، رو به جلو به حرف بعدی متصل می گردد.

تمرین ۱:

بن آتن زین دین حزین کربن مُزیّن

کارتن　شروین　آفرین　زرّین　آذین　تمرین

تمرین ۲:

به　دانه　آرایه　بانه　چانه　شانه　لانه　دیه

گونه　رویه　گرایه　میانه　فربه　توبه　گریه　عاریه

دایه　موریانه　پونه　ضربه

الا یا ایها الساقی ادر کأساً و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها

اتّصال حروف به صورت شیب معکوس

از نکات مشترک در تحریر بسیاری از کلمه ها، اتّصال حروف به حالت شیب معکوس است. با یادآوری این نکته که، تمام حروف هنگام اتّصال به چهار حرف، («ج»، «م»، «ه میانی ساده»، «ی») با شیب ملایم به حالت معکوس اجرا می شوند. در این قاعده (ه میانی ساده) با شیب مشتری متّصل می شود. در اینجا به شیوه ی تحریر، با حرکت معکوس قلم، در اتّصالات دو حرفی اشاره می شود.

شکل اتّصال همه حروف به (ح)

بح حح سح صح طح عح فح کح لح مح هح هح

شکل اتّصال همه حروف به (م)

بم حم سم صم طم عم فم کم لم مم هم هم

شکل اتّصال همه حروف به (ه میانی ساده)

بهر چهار سهم

صهب ظهر عهد فهم گهر لها

مهر بها مها

شکل اتصال همه حروف به «ی» بی حی سی صی

طی عی فی کی لی می هی هی

تمرین: کلمه های زیر هر کدام با یک یا چند اتصال به حالت شیب معکوس تحریر شده اند.

نجار تخته سختی لحظ محکم صخره عجله فجر گچ

طحال محتاج محضر صحنه محبت صحبت تحفه بحر

حجر خجسته هجرت عجول عجز فخار حجار یخچال

محرم شجره شمع تمر خمیر صمیمی نظم معما قمصر محمد

همسایه حجم قمر عماد حماسه حمید ثمره خمره حمد کمد

ضمانت چمن سمندر کمند تهران مهم فهم مهجور مهر

مهسا جهت چهره کهنه قهرمان شهریار کهربا عهد

میهمان لهستان مهیّا مهین شهلا راهها

کوهها جهاد حتّیٰ مرحضی کشتی شخصی مرتضیٰ

کرسی مسی حسی وسطی نامی حتمی نحی نهی

باقی سعی تیمی شیمی مشقی

دندانه ی شاخص

«دندانه ی جداکُننده»

نحوه ی تحریر چند حرف دندانه ای در یک کلمه

گاهی در نوشتن برخی کلمات، چند حرف دندانه ای به صورت پیوسته کنار هم قرار می گیرند، از این رو، برای جداکردن آن ها و خوانا نمودن کلمه، در میانشان از دندانه ای جداکننده به نام دندانه ی شاخص استفاده می کنیم که با گردش کوتاه قلم رو به بالا شکل می گیرد. در این کلمه دندانه ی «ی» به صورت شاخص و جداکننده از دندانه های دیگر است. ببینید

در تحریر کلمه «بینا» دندانه های آن هر سه کنار هم قرار گرفته اند، در حالیکه دندانه ی "ی" در میان آن، با حرکتِ اندک رو به بالا، به صورت شاخص به کار رفته است.

ـ به نحوه تحریر دندانه شاخص در این کلمات نگاه کنید.

پنبه جنبیدن بیننده

تمرین ۱:

در کلمه های زیر، دندانه شاخص میان چند دندانه به کار رفته است.

تنیدن بیننده پنبه پنیر بنیاد تفنگ

بینی هیئت جنبیدن تنبل جیب طبیب

حسینیه پیشنیان تنبیه

ـ در برخی کلمات ممکن است دندانه شاخص، بلافاصله پس از یک حرف غیر دندانه ای ترکیب شود و آن در صورتی است که استفاده از دندانه ی

معمولی غیرممکن می گردد. مانند: عنبر   سیب

تمرین ۲:

در این کلمه ها دندانه شاخص بلافاصله پس از یک حرف غیر دندانه ای به کار رفته است.

سینا سینه عینی سینی مینا چینی شنیدن

فتنه سیتار گیتار قنبر سنبل عنبر منیژه سینما

میمنت فنیقیه غنیمت عینک اختیار وصیّت

بستنی بختیاری مجتبیٰ صمیمیت تسلیت صلیب

دستشویی حسینعلی سیب چنبره حسنت کبیر

ـ اتّصال دندانه به دو حرف "س" و "ن" در میان کلمات نیز به صورت شاخص به کار می رود.

در اتّصال دندانه به حرف "س" مانند: جنس بیشتر

در اتّصال دندانه به حرف "ن" مانند: چین سیمین

تمرین ۳:

بیش پیشوا پیشانی پیشگاه پیشروی جنس

کیش عیسی شیشه دستشویی آیین چین زمین

عین نوشین سیمین کمین تلقین شاهین معین

تحریر "دو حرف سین" در کنار هم

اگر بخواهیم، در کلمه‌ای «دو حرف سین» را در کنار هم و به دنبال هم بنویسیم برای خوانا نمودن دندانه‌های بسیار آن، به ناچار لازم است سومین دندانه‌ی "سین اول" را با حرکت کوتاه و رو به بالا مانند دندانه‌ی شاخص اجرا نماییم.

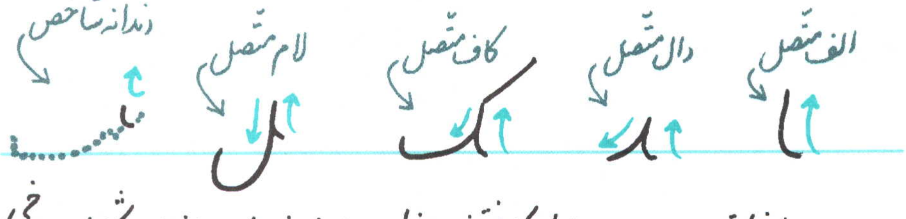
تمرین:

در این کلمه‌ها، سومین دندانه‌ی سین با حرکت رو به بالا از دندانه‌های سین دوم تفکیک شده است.

کشش شست شستن نشستن سشوار شبستان

حروف بالارونده «ادکل»

در نگارش خوشنویسی تحریری و به طور کلی در شیوه نستعلیق، چهار حرف «الف، دال، کاف، لام» و دندانه‌ی شاخص در اتصال با حروف دیگر دارای ویژگی خاصی هستند که می‌توان آن‌ها را در یک کلمه به اختصار با نام «ادکل» به خاطر سپرد.
این حروف در حالت متصل به حروف دیگر همیشه حرکتی بالارونده دارند و در حالت تحریر به صورت گرد و رو به بالا (↑) حرکت می‌کنند. در نمونه‌های زیر با حرکت فلش‌ها به حالت بالارونده حروف ادکل اشاره شده است.

در مبانی اتصالات، حروف ادکل نقش ویژه‌ای دارند زیرا ساختار و شکل اصلی برخی حروف هنگام اتصال با این چهار حرف تغییر می‌یابند، به عبارتی گروهی از حروف هستند که هنگام اتصال به این چهار حرف یا با تغییری کاملاً متفاوت و یا دست کم با اندکی تغییر تحریر می‌شوند. از مهم‌ترین و بارزترین آن‌ها، شکل تحریری سه حرف «ح، ع، ک» می‌باشند که در صورت تحریر و اتصال با حروف ادکل کاملاً تغییر می‌کنند. در صفحه بعد به تغییر شکل آن‌ها اشاره می‌شود.

تغییر شکل حرف ح در اتّصال با حروف ادکل ⟸ حـ

مانند: حا حد حک حل

تغییر شکل حرف ع در اتّصال با حروف ادکل ⟸ عـ

مانند: عا عد عک عل

تغییر شکل حرف ک در اتّصال با حروف ادکل ⟸ کا

مانند: کا کک کل

ـ اکنون در اینجا به ترتیب الفبا به آن دسته از اتّصالات دوحرفی می‌پردازیم که قابل تحریر و متّصل به حروف ادکل (الف، د، ک، ل) هستند.

دوحرفی‌های متّصل در حالت بالارونده‌ی «الف»

پا جا سا صا طا عا فا کا ما ها

دوحرفی‌های متّصل در حالت بالارونده‌ی «د»

بد حد سد صد طد عد فد کد

مد لد هد ىد

دوحرفی های متّصل در حالت بالارونده با «ک»

تک جک سک صک طک

فک عک کک لک مک هک

دوحرفی های متّصل در حالت بالارونده با «ل»

بل جل سل صل طل عل فل

گل لل مل هل

ـ برای آشنایی بهتر با شکل تحریر دوحرفی های متّصل به حروف ا، د، ک، ل آن‌ها را رونویسی کنید.

تمرین:

کلمه‌هایی که با حروف ادکل متّصل و ترکیب شده‌اند.

ـ کلمه‌هایی با ترکیب بالارونده، متّصل به «الف» مانند: شایان

باران شایان مادر کاج عالم ماه چادر

نادر قاصدک فارسی کام حال جاه طالع

خاویار مقام نشان رضا طاها هامون هادی

تاج سامان کارد داماد مازاد آشنا ایمان

ـ کلمه‌هایی با ترکیب بالارونده، متّصل به «د» مانند: خداوند

پدر ابد بدن اندام اندیشه بدل جدی

خداوند جدید هدر سدیم شدّت صدا صدمه

صدقه قدر فداکار غذا عدل قدرت کدر

کدو کدبانو مدّت مدرسه امداد مدارا اهدا

هدایت هدیه سبد امید سمند حمید مهد مجد

مشهد قصد قیدار سعدی معدّل بندر حیدر نقد

- کلمه‌هایی با ترکیب بالارونده، متصل به «ک» مانند: نیک

یک رنگ هک ارژنگ اشک ورسک

زاغک برفک الک سالک مالک لک لک

مک گرمک آهک ماهک نیک بالنگ

فلک ملک تمشک سبک خنک میخک

کشک قشنگ دلقک لکنت مهلک کک

کیک میمک عکس لکّه مکّه سکّه

- کلمه‌هایی با ترکیب بالارونده متصل به «ل» مانند: گل

قابل رحل سل عسل وصل ساحل تأمّل

گل عاقل فیل شاغل عقل شغل محل فصل

کسل مثل نیل سیل حمل عمل خیل دمبل سهل

جهل تسلّی عملی علی اصلی سفلی گلی وکیل خلیل

بلند تسلیت ملّی شهلا میلاد تعقّل تقبّل تسلسل

مسلمان اسلام غلیان ملوان صلوات سبلان

ویژگی حروف متّصل به دو حرف بالارونده «د»، «ک»

هنگام اتّصال هر یک از حروف، به دو حرف «د» و «ک» فضایی خالی به شکل مثلث باقی می ماند.

بد   تک

به وجود آمدن فضای خالی در این ترکیب ها، به سبب ویژگی بالارونده در دو حرف «د» و «ک» است که هنگام اتّصال حروف با آن ها ایجاد می شود.

- در نمونه های زیر به نحوه ی تحریر و شکل اتّصال این گروه کلمات اشاره می شود.

سد   حد   فد   مد   کد   صد   عد   لد

شک   حک   فک   گک   لک

تمرین:

بدر   زرند   خداوند   واحد   سده   مرشد   درصد

صدا   غذا   ساعد   نافذ   قدر   کدر   راکد   تولّد

مدرسه   درآمد   هدیه   هدف   هُدهُد   پند   سبد   صید

اشک   رنگ   سرخک   محک   قشنگ   برفک   کیک

نقد مجد مهد بذر مجید صمد حسد

نمد احمد مقدار مصدر حیدر هند عید

سجده خنده محمّد حمید سعدی گندم ورید

ترفند قصد سفید سمند امید فرشید مسند

سالک فلک نیک نمک سنک ترافیک

لنگ خنک فرهنگ کشک کلک مشک

نکته :

با در نظر گرفتن این که اتصال هر یک از حروف به حرف دال به صورت بالارونده انجام می‌شود، شکل حرف "د" هنگام تحریر تغییر یافته، به حالت "ر" نوشته می‌شود.

نحوه‌ی اتّصال حرف «ح» در ابتدای کلمات

به طور کلی حرف «ح» در ابتدای کلمات به چهار حالت نوشته و متّصل می‌شود.

۱- ح لوزی ـحـ　　　۲- ح ابرو ـحـ

۳- ح غنچه ـحـ　　　۴- ح بسته ـحـ

نکته:

با توجّه به شکل چهارگانه‌ی تحریر حرف «ح»، لازم به یادآوری است که انتخاب و کاربرد هر یک از اشکال آن، بستگی به حرف دوم کلمه‌ای است که به آن متّصل می‌شود.

۱- اتّصال «ح» در حالت لوزی ـحـ

در این حالت ـحـ تقریباً به شکل لوزی و کاملاً بسته است. در ابتدای کلمه‌هایی به کار می‌رود که حرف دوم آن یکی از حروف بالارونده ادکل (ا، د، ک، ل) باشد.

ح در اتّصال با [الف] ← حا　　ح در اتّصال با [د] ← حد

ح در اتّصال با [ک] ← حک　　ح در اتّصال با [ل] ← حل

نکته:

بد نیست بدانید، برای تحریر کلمه‌ی "چه" که از "ح غنچه" در ترکیب آن استفاده می‌شود به گونه‌ی دیگر نیز قابل تحریر است و آن جانشین کردن "ح لوزی" با دهانه‌ی بسته می‌باشد که با این شکل و ترکیب نوشته می‌شود. ← چه

تمرین:

در ترکیب هر یک از کلمه‌های زیر "ح لوزی" به یکی از حروف اول متصل و تحریر شده است.

جاده چاره جان خاک خال جام جاری

حامی خاص چاه خامه خالی خاویار خارج

خداوند جدید جذب حدس چدن جدار جدول

خدمت حدیث جذر حدود جدّی چک حکم

چکّه جگر حکومت چکش چکیده چکمه حکمت

حکیم زحل داخل ساحل عاجل جلال حلوا

جلب جلفا جلد جلسه خلیج جلبک چه مورچه باجه

۲ـ اتّصال ح به حالت اَبرو

نحوه‌ی تحریر «ح» اَبرو در حالت متّصل تابع شکل اصلی خود در حالت مفرد است که برای اتّصال به حروف دیگر، حرکت دایره‌ی معکوس آن حذف شده است.

برای مثال: حمید   چهره

بنابراین «ح» در این جا به شکل اَبرو «⌒» با حرکت منحنی رو به عقب تحریر و در ادامه با حرکت شیب معکوس قلم به حرف بعدی متّصل می‌گردد.

حرکت شیب معکوس   ح   حرکت منحنی رو به عقب   ح

ـ حرف «ح» در اول کلمه، اگر متّصل به یکی از حرف های «م» یا «هـ میانی» یا «ح» و یا «ی» باشد، فقط با این حالت «ح» تحریر می‌شود.

در این جا به شکل تحریر و اتّصال هر یک اشاره می‌شود.

ح + م ← حم   ح + هـ میانی ← جهد

ح + ح ← حح   ح + ی ← حی

تمرین ۱:

کلمه هایی که در آن ها «ح ابرو» به «م» متّصل شده اند.

حم حماسه رحمت حمد خمره خمس

جمع حکمران حمل چمن خموش جمشید

دخمه زخمی حمله حمید خمیر جمال

۲ـ کلمه‌هایی که «ح» ابرو در آن‌ها به حرف «ح» متصل شده است.

حج احجام رجحان حجره حجج خجل

حجم حجول خجند حجت خجسته جحیم

۳ـ کلمه‌هایی که «ح» ابرو در آن‌ها به یکی از حرف‌های «ی» یا «هـ میانی» متصل شده است.

حی وحی روحی فرخی ناجی کاچی

شرحی شوخی موحی جهان جهت چهره

جهد جهش جهل جهیدن جهیزیه

۴ـ اتّصال «ح» به حالت غُنچه ح

شکل «ح» در این حالت به غنچه‌ی گُل شبیه است، به تصویر غنچه‌ای بودن آن در اینجا نگاه کنید.

ـ «ح» در این حالت، با حرکتِ رو به جلو به حروف متّصل می‌شود.

مانند:

حت   جو

ترکیب «ح غنچه» در ابتدای کلمات، کاربرد بیشتری از انواع خود دارد زیرا قابلیت اتّصال آن با حروف بیشتر است.

ـ در اینجا به ترتیب الفبا، آن دسته از حروفی که «ح» در این حالت به آن‌ها وصل می‌شوند اشاره می‌گردد.

حب   حر   حس   حص   خط   جع

خف   حق   جن   جو   جه

تمرین:

کلماتی که اتّصال «ح» در آن‌ها به حالت غنچه «ح» قابل ترکیب و تحریر هستند.

چپ درخت راحت دوخت سوخت حر

جراحت چپار جیب خنده خبر حیطه جیغ

حیف خنک خیل رحیم جنوب حبّه حتّیٰ

چرا چرب چرخ خرد خزر خرس حرص

خرّاط حرف چراغ چرک خرّم خزان جزوه

خزه رخش حساب حسد حسرت چسب

خشک جسم جشن جسور خسته وحشی احص

خصال حصبه حضرت حصارک خصم مرخصی خط

حضور اخطار خطبه خطر خطوط خطّه خطّی

مرجع جعبه رجعت جعد جغرافیا جعفر خفا

جعل خفت حفر حفظ حقوق حقّه خفی حق

ناخن بروجن جو جوار حواس چوب

خوراک جوش حوض جوراب چون جودو

خوی چه ناوچه کوچه مورچه نوحه

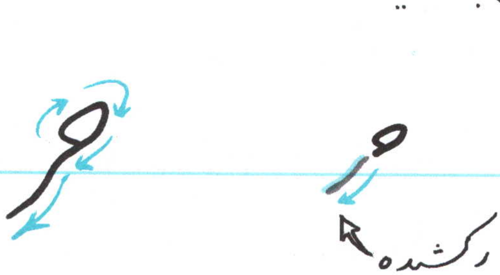
جوجه پارچه درجه جهان جهاد جهاز

جهت جهد چهره جهش چهل مواجهه

۴- اتّصال «ح» به حالت بَسته

در این حالت «ح» کاملاً متفاوت و به شکل بسته اجرا می‌شود و فقط در اتّصال به «ر کشیده» «ر» قابل ترکیب است.

اکنون برای تحریر درست شکل آن، به حرکت فلش‌ها در نمونه‌ی زیر نگاه کنید.

تمرین :

در همه کلمه های زیر اتصال "ح" فقط به "ر کشیده" و در حالت بسته تحریر شده اند.

آجر اجرت خرد خزر خروس خرّم جرا

حراج حریص خرّاط حریف حریق جزوه حریر

حرکت اجرام خراسان خرّازی خروج خرما

خراب فاخر ساحر تاجر هاجر خرمن حرفه

چرخ آخرین خزانه خراب خزان خراج

اتصال حرف "ح" در میان کلمات

حرف "ح" در میان کلمه ها، به سه حالت ترکیب می شود.

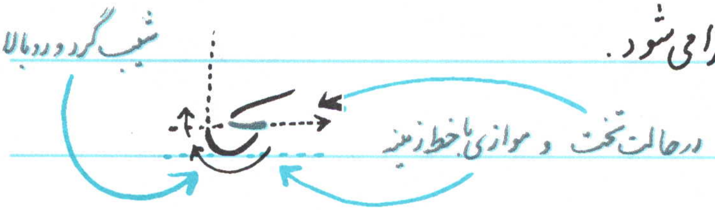
۱ـ حرکت تخت

۲ـ حرکت شیب دار، رو به بالا

۳ـ حرکت شیب دار، رو به پایین

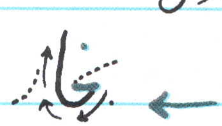
۱ـ ترکیب "ح" میان کلمه، با حرکت تخت

هنگامی که حرف "ح" در میان کلمه به یکی از حرف های بالارونده ی "ادکل" (الف، د، ک، ل) و یا دندانه شاخص متصل شود، در حرکتی موازی با خط زمینه، کاملاً افقی و تخت نوشته می شود. اتصال آن به حرف بعد نیز با شیب گرد، رو به بالا اجرا می شود.

نمایش "ح" در میان کلمات و متصل به حروف ادکل

ـ حرف "ح" در میان کلمه متصل به "الف"

ـ حرف "ح" در میان کلمه، متّصل به "د" ← بجد

ـ حرف "ح" در میان کلمه، متّصل به "ک" ← بجک

ـ حرف "ح" در میان کلمه، متّصل به "ل" ← بخل

ـ حرف "ح" در میان کلمه، متّصل به "دندانهٔ شاخص" ← بجله

تمرین:

کلمه‌هایی که حرف "ح" در میان آن‌ها به حالت اُفقی و تخت به حرف‌های ا د ک ل وصل شده‌اند.

بخار تجارت ریحان حجاب شجاع حجّار ضحاک

طحال عجایب فخّار کجا لجام محال فنجان

سبحان صبحانه انفجار انتخاب استخاره سنجاب

یخچال یخدان تجدّد مجد صبحدم گنجد مخدوم

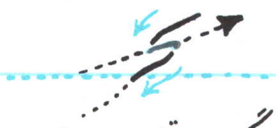
هجده متّحد دهخدا سجده محک پیچک لچک

محکم تحکیم بچگانه نخل خجل عجله مجله تجلّی محلّی

میخک   تجلیل   مجلس   مجلّل   مجتبیٰ   محبّت   نجیب

۲ـ ترکیب «ح» میان کلمه، با حرکت شیب‌دار، رو به بالا

هرگاه حرف «ح» در میان کلمه به هر یک از حرف‌های (ر ـ ح ـ م ـ ی ـ هـ) متّصل شود، در جهت حرکت قلم، با شیب ملایم، رو به بالا تحریر، و نسبت به خطّ زمینه زاویه‌ای شیب‌دار پیدا می‌کند و در ادامه به موازات همان شیب به حرف بعد متّصل می‌شود.

حرف «ح» در این حالت، با رفت و برگشت قلم، سه حرکت موازی شیب‌دار به وجود می‌آورد.

نمایش حرف «ح» در میان کلمات متّصل به حرف‌های (ر ح م ی هـ)

ـ حرف «ح» در میان کلمه، متّصل به «ر» مانند: فجر

ـ 〃 〃 〃 به «م» مانند: نجم

ـ 〃 〃 〃 به «ح» مانند: محجوب

ـ 〃 〃 〃 به «ی» مانند: نحی

حرف "ح" در میان کلمه، متّصل به "که" مانند: پرگهر

تمرین:

در کلمه‌های زیر "ح" در میان آن‌ها، با شیب رو به بالا تحریر شده است.

بحر حجر سحر صخره عجز فجر و مخرج

گجرات مجری هجرت مسخّر معجزه پنجره نجم

حجم سخم عجم مجمع محمّد محمود تحمّل نمک

نخل تخمه انجماد منجمد حُجج یخچال مُحجّبه

محجوب نارنجی سنجی ناصحی گنجی صالحی

مُحی الدّین منجی لاهیجی نخجیر مخمّر پرچهر

نارنجه چخماق

۳- ترکیب "ح" میان کلمه، با حرکت شیب‌دار، رو به پایین

هرگاه حرف "ح" در میان کلمه به یکی از حرف‌های [پ، س، ص، ط

ع، ف، ق، ن، و، ه، و یا به حروف دندانه‌ای] متّصل شود،

در جهت حرکت قلم با شیب ملایم، رو به پایین نوشته می‌شود، در حالی که زاویه‌ی شیب آن نسبت به خط زمینه مخالف جهت تحریر "ح" میانی در حالت قبلی است.

حرکت شیب رو به پایین و نسبت آن به خط زمینه

ـ نمایش تحریر آن دسته از حروفی که اتصال "ح" فقط در این حالت با آن‌ها قابل ترکیب است.

ـ حرف "ح" در میان کلمه متصل به حروف دندانه‌ای ← مانند تخته

ـ 〃 〃 〃 به ب ← 〃 سخت

ـ 〃 〃 〃 به س ← 〃 بخش

ـ 〃 〃 〃 به ص ← 〃 شخص

ـ 〃 〃 〃 به ط ← 〃 لحظ

ـ 〃 〃 〃 به ع ← 〃 سجع

ـ 〃 〃 〃 به ف ← 〃 نجف

ـ حرف "ح" در میان کلمه متّصل به حرف ق مانند: ملحق

ـ " " " به ن " سخن

ـ " " " به د " نجوا

ـ " " " به ه " بچّه

نکته:

تحریر حرف "ح" به صورت کشیده و یا متّصل به سین کشیده، در میان کلمه نیز، در جهت حرکت قلم به حالت شیب دار رو به پایین اجرا می‌شود.

تحریر "ح" به صورت کشیده، میان کلمه، مانند:

بحر سحر فجر محل مجله

تحریر "ح" متصل به سین کشیده، میان کلمه، مانند:

بخش محسن مجسمه خجسته محشر

تمرین:

کلمه‌هایی که حرف «ح» در میان آن‌ها به حالت شیب‌دار رو به بالا به کار رفته است.

بخت حجت سخت صحت عجب محبت

صحبت مصلحت سخنان انجیر تخیّل مختار تخته

صحنه نخته نخیف مخترع متحیّر محیط آنچنان

فرهیخته سختی بخش محسن محشر نخست بخشنده

نخشایش مجتهد تجسّمی محسوس مجسمه روحبخش سنجش

دلچسب ابالحسن رسم‌الخط شخص محصّل لحظه

تحصیل محضر مخصوص استحضار محصول تحصّن

محظوظ تخطّی قحطی مُرتجع سجع نجف تحفه

مخفی ملحفه محفل محفوظ تحقیر محقّر محقّق

تحقیق مُحق الحق اسحٰق ملحق سخن صحن

لحن رودخن نجوا مسحور مجهول فجور ناجو

دلخواه نیکخواه مهجور مخوف لجوج دلخوش

بازیچه تربچه نسخه حوضچه باغچه طاقچه لهجه

بُزمجه شلیچه صفحه معالجه مجهول

ـ تحریر و اتّصال «ح» در میان کلمه‌های کشیده، با حرکت شیب رو به پایین

بخش بحر صحرا عجز مسجد دهخدا

مجاز محرم بخشایش

اگر دانش در ثُریّا باشد
بی گمان مردانی از ایران
به آن دست یابند.

حضرت رسول اکرم (ص)

نکته :

در این درس شما با انواع تحریر و اتّصال حرف "ح" در ابتدا و نیز میان یک کلمه آشنا شدید. امّا با توجّه به شکل های گوناگون تحریر و نحوه ی اتّصال این حرف، جالب است بدانید که انواع حرف "ح" به صورت متّصل در میان کلمه ها، منطبق و برگرفته از حالت های "ح" در اتّصال به اوّل کلمه هاست.

اکنون در اینجا به تحریر و مقایسه ی انواع آن ها اشاره می شود :

- تحریر "ح" با حرکت تخت ←ح← در میان کلمه مانند : **بحار**
برگرفته از ح لوزی متّصل به اول کلمه مانند **خار**
- تحریر "ح" با حرکت شیب دار، رو به پایین ←ح← در میان کلمه ما **نجوا**
برگرفته از ح غنچه متّصل به اوّل کلمه مانند : **جو**
- تحریر "ح" با حرکت شیب دار، رو به بالا ←ح← در میان کلمه مانـ **بحر**
برگرفته از ح بسته متّصل به اوّل کلمه مانند : **حر**

انواع نگارش حرف «ر»

حرف «ر» در شکل و اندازه با اندکی تغییر، به چهار حالت نوشته می‌شوند با این ویژگی‌ها که، یا فقط به صورت تنها (مفرد) به کار می‌رود، یا فقط به صورت متصل، و یا در برخی کلمات، هم به صورت تنها و هم به صورت متصل در ترکیب یک کلمه قابل تحریر است.

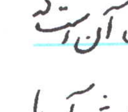
این چهار حالت عبارتند از:

۱ـ رِ معمولی (مرغی) ر　　　۲ـ رِ کشیده ر

۳ـ رِ خنجری ر　　　۴ـ رِ کوتاه ـــر

۱ـ ر معمولی

در بخش مبانی حروف اشاره گردید که حرف «ر» در حالت معمولی، به سبب شباهت به سینه پرندگان به «ر» مرغی نیز شناخته می‌شود. ویژگی رِ در این حالت آن است که به دو صورت هم تنها و هم متصل در کلمات، قابل ترکیب می‌باشد. نگارش آن با دو حرکت پیوسته با شیب منحنی است که روی خط زمینه قرار می‌گیرد.

"ر" در این حالت فقط به (حروف دندانه‌ای پ، ن، ی) و (ح، ف، ق، ک، ل) متصل می‌شود، با یادآوری این نکته: رِ معمولی در حالت متصل به حروف نیز روی خط زمینه قرار می‌گیرد. ر بر

ـ در اینجا به نحوه‌ی اتصال و تحریر آن‌ها اشاره می‌شود.

بر حر فر کر لر

تمرین:

۱ـ کلمه‌هایی که "رِ معمولی" در آن‌ها به صورت مفرد (غیرمتصل) ترکیب شده است.

رز راز روز زرد زری زارع زال

ورزش ورن ارزش رزّاق رزم رازی

زرف رزه زرّین بازرس زرّافه ارک

رب تازه مارال زرورق روزی آرزو

کلمه هایی که «ر معمولی» در آن ها فقط به صورت متّصل ترکیب شده است.

باران پروانه پرش ابری کویر پریدن ابرو

پرنده ایران شاپرک احرام چرخ چراغ

ماجرا تاجر جزیره خروش چروک خرید

فرش فرودگاه فرید فرش فردا فریاد فرزین

مسافر فراوان فروغ فرمان فراق فرعون

قریب قرآن قربان شاگرد گرامی کرج گره

کرانه تذکّر کربلا گران گروه اکرم گرد گرما

کولر کالری لُردگان گرسنه مالزی الزام لرد

آلرژی شکر فلز جگر فکر تگرگ مکر

۳- کلمه هایی که «ر معمولی» در آن ها هم به صورت تنها و هم به صورت متّصل ترکیب شده است.

گراز فروزان لرزان پرواز خزر برزخ

فراز قرارداد انرژی برزو احراز تکرار

۲- ر کشیده

حرف ر در این حالت دو ویژگی دارد:

- ویژگی اوّل اینکه، طول آن کشیده و بلندتر از ر معمولی نوشته می‌شود. به طوری که از محلّ اتّصال تا زیر خط زمینه امتداد می‌یابد.

مانند ـسر در مقایسه با هم رر

- ویژگی دوم، فقط در حالت متّصل به کلمات به کار می‌رود. حروف قابل اتّصال به آن عبارت است از: ح، س، ص، ط، ع، ف ق، م، ه. به شکل اتّصال این حروف به ر کشیده در زیر اشاره می‌شود.

حر سر صر طر عر فر

مر هر

نکته :

ـ دو حرف "ح" و "ف" از حروفی هستند که فقط در کلمه های دو حرفی به هر دو حالت معمولی و کشیده قابل اتصال می باشند.

فر فر حر حر

تمرین :

کلمه هایی که حرف ر در آن ها به صورت کشیده و متصل ترکیب شده است.

تاجر حرم خروس آجر خرید خرما خزان

ماجرا جزیره چراغ چروک چرخ سرد سرو

شرم سرب سروش سرود سراغ مشرق

حسرت کسرا افسر اصرار ضرب

ناصر معاصر مصر قصر قیصر

حضرت محضر طرف خاطر طرّاح

شاطر ظریف مناظر عطر قطره بطری

مطرب غزل غروب عروس عرفان

عزم لاغر شعر قعر عرض عزّت

معروف تعریف مغرب فردا فرّخ

فروغ قرص فرودگاه آفرین مسافر

فرمان فرّاش افروز سفر صفر

عقربه تفرّج مرز مراد مریم مرو

مرغ مربّی مرجان مربّا مرض عمر

قمری گمراه ممزوج هرج و مرج هرات

اهرم مهر شهر بهره چهره ظهر

فهرست گهربار

از درون سینه توست جهان چون دوزخ
دل اگر تیره نباشد همه دنیاست بهشت

«صائب تبریزی»

– کلمه‌ای که آخر آن به یکی از حروف دندانه‌ای متّصل به حرف «ر» باشد، با «ر» کشیده نوشته می‌شوند.

مانند: خبر ببر شیر

تمرین:

در آخر کلمه‌های زیر «ر» کشیده پس از یک حرف دندانه‌ای به کار رفته است.

جبر ببر شیر صبر غیر فنر کبر

لیز میز بنز هنر بشیر مخبر سفیر

کبیر بهتر تمبر ضمیر ممیز فقیر کمتر

– کلمه‌ای که حرف کشیده‌ی آن، به واسطه‌ی یکی از حروف دندانه‌ای به «ر» متصل باشد، تحریر «ر» در آن نیز به صورت کشیده اجرا می‌شود.

مانند:

جبر شیر

بهتر کبیر

تمرین :

در کلمه‌های زیر، حرف کشیده در آن‌ها به واسطه‌ی یک حرف دندانه‌ای به حرف "ر" کشیده متصل شده‌اند.

خبر سبز صبر هنر بهتر

پنیر تفسیر تغییر بیشتر تقصیر

گسترش کبیر فقیر حقیر

۴- "ر" کوتاه

"ر" در این حالت با شیب تند و سرازیر ↙ به صورت متصل در آخر حروف کشیده به کار می‌رود و اندازه‌ی آن کمی کوتاه‌تر از "ر" معمولی است.

مانند:

سر سفر

تمرین :

کلمه‌هایی که "ر" در آن‌ها در آخر حرف کشیده به صورت کوتاه تحریر شده است.

سر پیر ناصر خاطر لاغر

افسر ماهر خبر صفر سفر

شعر بحر بهره قطره جغرافیا

۴- «ر» خنجری

تحریر «ر» در این حالت نیز کوتاه تر از «ر» معمولی است، با این تفاوت

که با شیب کمتری اجرا می شود و تنها به صورت غیر متصل به کار می رود.

ویژگی ر خنجری در این است که فقط پس از حرف «د» برای ترکیب

در یک کلمه قابل استفاده است. در دراز درود

مقایسه «ر» معمولی و کوتاه در اندازه و شیب آن

تمرین:

کلمه هایی که «ر» در آن ها به صورت خنجری به کار رفته است.

در ذره مادر قادر چادر دروازه درد

درمان نادر درک درون صادر دریا درس

درود دریچه درسا بهادر درخشان خودرو

درج درمان دُردانه درویش ادریس ادراک

تحریر دو حرفی "جر" با دو ترکیب متفاوت

دو حرف "ج" و "ر" با دو ترکیب مختلف، به هم متّصل می‌شوند.

ـ ترکیب اوّل: "ج" غنچه + "ر" معمولی ← جر

این ترکیب روی خط زمینه قرار می‌گیرد.

ـ ترکیب دوم: "ج" بسته + "ر" کشیده ← جر

امّا این ترکیب تا زیر خط زمینه ادامه می‌یابد.

تمرین:

ـ کلماتی با ترکیب نوع اوّل.

چرب خرس حرص اجرام چراگاه چرخ

حریف حراست خرسند حراج حرکت خزر

خروش ساحر چروک جرعه خرمن خراب

تاجر احراز جاوید

حرف خراش خروج اخراج

چرا

۲

اجرام چرخ

خروش

ساحر تراب

حرید احراز جاوید

عرف خراش اخراج

جراحی تاجر

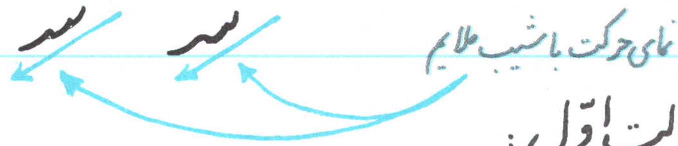
نگردند ... سر پروران

به شادی ... زخم دیگران

اتّصال «س» در کلمه‌ها

حرف «سین» در کلمه‌ها با حرکت شیب ملایم ← تحریر و به دو حالت متّصل می‌شود.

۱ـ اتّصال با دندانه‌ی معمولی سـ ۲ـ اتّصال با دندانه‌ی گرد سـ

حالت اوّل:

در این حالت، دندانه‌های اوّل و دوّم سین به صورت معمولی تحریر شده سپس دندانه‌ی سوم با دوری معکوس ← به حالت گرد، به حرف بعدی متّصل می‌شود. به حرکت فلش‌ها، برای تحریر و شکل اتّصال آن در زیر نگاه کنید.

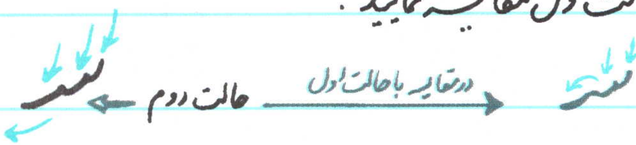
حرف سین در این حالت فقط با حروف زیر قابل اتصال و ترکیب است.

سا سب سد سک سح سل

ستم سی سه در اتّصال به دندانه‌ی شاخص مانند: سیف

حالت دوم:

در کلمه‌هایی است که هر سه دندانه‌ی «سین» در آن‌ها به صورت معمولی، در یک اندازه، با حرکت شیب ملایم نوشته می‌شوند. به شکل تحریر آن نگاه کنید و آن را با حالت اول مقایسه نمایید.

حرف سین در حالت دوم، فقط با حروف زیر قابل اتصال و ترکیب است.

سس سص سط سع سف سق سن

سو و در اتصال با یک حرف دندانه‌ای مانند: سنا سند

تمرین ۱:

در کلمه‌های زیر سومین دندانه «سین» در هر یک به حالت گرد، تحریر و متصل شده است. (سـ)

سار شادی سایه سال رشادت اساس نشانی

حساب اسب مست ایست چسب کشت

حسین نوشین عشایر کسالت مساوی فسخ سخن

سخاوت شخص سجع [illegible]

سدر شدید رشد مسدود [illegible]

نوشدارو رشک مشک [illegible]

شکر لشکر کشک [illegible] شکوه

سل نسل گسل غسل [illegible] سلک

سلطان تسلیت اسم قسم [illegible] هاشم

مشغول قسمت رسمی سمور [illegible] همت

سهم تسمه سهل [illegible]

شهید شهلا بسی [illegible]

پیشه کیسه شهد شهریار شهسوار

حسی تاکسی [illegible]

ترشی طوسی فارسی [illegible]

[illegible]

تمرین ۲:

در کلمه های زیر، هر سه دندانه‌ی «سین» به صورت معمولی با یک اندازه، تحریر و متصل شده‌اند. (سٓ)

شش نشست شصت وسط سطر قسط

اسطوره شغل سعدی سعید سعادت شعله

اشغال مشغول وسعت مشعل شعر شعور

تأسف سفر سفال یوسف فسفر سفارت

سفید سفته مشق عاشق سقوط سقف

عشق سقراط سقا شقایق شقیقه کشف

سن روشن جشن جوشن سوسن آویشن

راسو پسوند شوق سوزن سود سوار

جسور افسوس تشویق عشوه مسواک سوراخ

وسواس کشور و در اتصال با یک حرف دندانه‌ای: سند خسته

کشتی استاد فشنگ تفسیر سبزی سیم پسته

ویژگی حروف دندانه‌ای در اتصال به «ر کشیده»

هرگاه یکی از حروف دندانه‌ای در میان کلمه به حرف «ر کشیده» متّصل باشد، این دندانه به صورت منحنی معکوس تحریر می‌شود. شکل این دندانه در آخر کلمه‌های کشیده‌ی منتهی به «ر کشیده» نیز به کار می‌رود.

در این کلمه مانند: خبر   و در کلمات کشیده مانند: هنر

تمرین:

در هر یک از کلمه‌های زیر، دندانه‌ی متّصل به «ر کشیده» به صورت منحنی معکوس نوشته شده‌اند.

ببر   پنیر   شیر   صبر   نصیر   نظیر   مشیر

کبر   کبیر   غیر   فقیر   صغیر   سفیر   قنبر   تسخیر

دختر   انجیر   حقیر   گلپر   خطیر   فنر   تمیز   چنگیز

هنر   عشیره   عنبر   شهیر   امیر   بهتر   جهیز   سمیرا

واین دندانه در کلمه های کشیده مانند : کبیر هنر بیشتر

شیر صبر انجیر عنبر قنبر نصیر

ویژگی دندانه ی متّصل به " ر " در دو کلمه " سر " و " صر "

اتّصال سوّمین دندانه ی سین در کلمه ی سر و دندانه ی صاد در کلمه ی صر به حرف " ر " نیز فقط با یک حرکت مُنحنی به صورت معکوس انجام می شود، به گونه ای که شکل دندانه در آن ها کاملاً تغییر می نماید.

تمرین ۱ : اتّصال سین با دندانه ی منحنی معکوس به " ر " کشیده

سرسره سرب سرود سرمه سردار

سرما شرق شروع سراج سرفراز

سرشت سرزمین سرکش اسرار شریف

سرخس شریک پسرانه حسرت عشرت

بابلسر فشردن نشریه خسرو سرعت

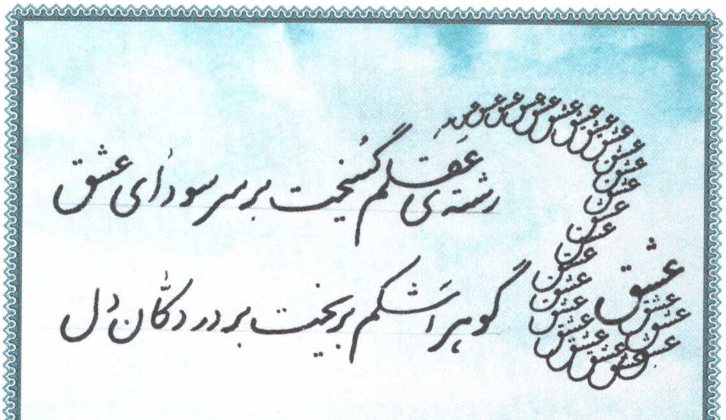
کسرا محشر

تمرین ۲: اتصال صاد با دندانه‌ی منحنی معکوس به "ر"

ضرب ضرر ناصر ضربه صرف اصرار

نصر مصرف مصراع معاصر عصر بصری

حضرت محضر قصر عنصر قیصر

اتّصال حرف "ع" در ابتدای کلمات

حرف "عین" در ابتدای کلمات، به دو شکل تحریر و متّصل می‌شود.

۱ـ اتّصال "عین" به حروف بالارونده ← ع

۲ـ اتّصال "عین" با حرکت شیب‌دار ← ع

۱ـ تحریر "عین" متّصل به حروف بالارونده؛ دکل

دو سرِ دهانه‌ی "عین" در این حالت ع به هم نزدیک‌تر است و در امتداد یک خطّ منحنی، در مقابل هم قرار می‌گیرند ع، شکل هندسی آن تقریباً دایره‌ای است. ع، حرکت زیر آن نیز به صورت گِرد به حروف بالارونده متّصل می‌شود. ع

ـ شکل تحریر و اتّصال "ع" به چهار حرف ادکل:

عا عد عک عل

تمرین:

ترکیب "ع" در کلمه‌هایی که به حروف بالارونده متصل هستند.

عاز غارت عادی عاج عام عابر

عارف عالم عادل عاقل عالب دعا

رعایت عارضه غاصب عامل عالی غذا

رعد عدد عدس عدل عدّه غدیر عدو

عدالت ساعد وعده کاغذ عکس زاغک

مرغکی علی غلام اعلام علّامه علاج

شاغل فاعل علّت علامت علف علم

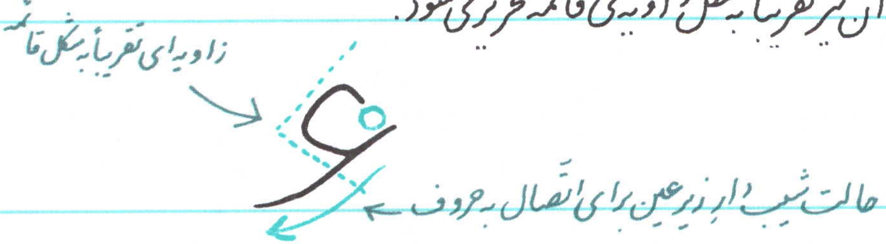
علل غلّه علوم علمیه عُلَیه اغلب

غلط علنی علما علاقمند غلتک علوفه

۲ـ تحریرِ «عین» با حرکت شیب‌دار، متّصل به بقیه‌ی حروف و حرف کشیده

در این شکل دو سرِ دهانه‌ی عین کمی بازتر از حالت اوّل است، عـ

ضمناً سرِ دهانه‌ی آن در پایین کمی جلوتر است، عـ گردشِ پشتِ دایره آن نیز تقریباً به شکل زاویه‌ی قائمه تحریر می‌شود.

ـ اتّصالِ «ع» در این حالت با همه‌ی حروف و حرف‌های کشیده، به غیر از «بالارونده‌ها»، امکان‌پذیر است.

ـ در اینجا به شکل تحریر و قابلیت اتّصال «عـ» با حروف زیر اشاره می‌شود.

عب عج عز عس عص عط عف

عق عم عن عه عو عی و در اتّصال

با حروف کشیده:

عنـ عسـ عمـ

تمرین:

اتصال «ع» در اول کلمه‌ها با حرکت شیب‌دار.

راعب غبار عبدالله غیرت عج عجله

عجایب عجیب عجز عجم عجول عزّت

غزال عزیز عزلت عزم عزامت غریق

لاغر ساغر عشق عشّاق عشوه رعشه

اعشار عشرت عصا عصر اعصاب

عصب عصبانی واعظ موعظه اعظم

عطّار عظیم عطر عطف عطش عطسه

عطوفت عفت زعفران اغفال غفلت

عفو عقاب عقد عقب عقربه عقوبت

عقل عقیل غم غمین عماد عمارت عُمر

عَمد عمل اعمال عمو عمه روغن غنی

فرعون عواقب غوره عوام عوامل غوک

زاغه مراغه منازعه داعیه داعی مدّعی

شرعی مرعی ساعی نوعی فرعی طاعتی

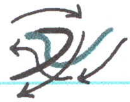
کلاغی جماعتی ساعتی

تحریر «ع» در میان کلمه

حرف «عین» در میان کلمه‌ها به شکل دیگری نوشته می‌شود به طوری که تحریر آن با گردش به دور خود، در جهت عقربه ساعت، در قسمت چپ مانند منقاری نوک تیز، و در قسمت راست با حرکتِ گرد می‌باشد. تحریر کامل شکل این حرف در میان کلمه، سرِ یک عقاب را تداعی می‌کند.

تحریر و اتّصال «عین» در آخر کلمه‌ها نیز با همین روش انجام می‌شود. به جهت حرکت فلش‌ها در این دو شکل نگاه کنید.

ـ با تحریر نمونه‌های زیر به نحوه‌ی کاربرد «ـعـ» در میان کلمه و «ـع» در آخر کلمه اشاره می‌شود.

سعی　　سعد　　مانع　　شمع

تمرین ۱: تحریر «ع» متصل در میان کلمات

شعر　نغمه　سعی　سعدی　معدن　کعبه　بعد

معدّل　جغرافیا　فعل　معراج　فعّال　تعالی　قعر

معلّم　معلوم　معین　جعد　معاصر　لعن　معمّا　سعید

مسعود　معنی　بلعیدن　جامعه　طلیعه　صعود　متعال

مستعد　استعداد　معیار　معلّق　تغییر　فعلاً　تعظیم

شغل　شعبه　شعله　معشوق　میعاد　توسعه　معطّر

نعمت　لغت　تعجّب　مکعب　طبیعت　صنعت

جمعیت　ضعیف　قاطعیت　وضعیت　موقعیت

تعقیب　تعصّب　تغذیه　معلّق　نعل　طعنه　طعم

تمرین ۲: تحریر «ع» متّصل در آخر کلمات

تیغ جیغ شمع صمغ طمع دفع رفیع

ولع قلع طبع منع بلع خلع وسیع

سریع توقّع وضع جامع تابع مانع طالع

صانع توزیع قاطع تبلیغ مبلغ شفیع جمیع

تحریر و اتّصال «ف، ق» در کلمه‌ها

دو حرف «ف، ق» هنگام تحریر در اوّل کلمه، «توپر» و در میان کلمه «توخالی» نوشته می‌شوند. توجّه به این نکته ضروری است که زیرگردی فـ (ف، ق) در اتّصال به ابتدای کلمات با فضای خالی تحریر می‌شود.

فضای خالی زیرگردی

تحریر در اوّل کلمه: فـ تحریر در میان کلمه: ـفـ مانند ← فقر

ـ تحریر «توپر» ف، ق در ابتدای کلماتی مانند: قادر فضا فرّخ

ـ تحریر توخالی ف، ق در میان کلماتی مانند: نفت نقل نقد

تمرین ۱:

ـ کلمه‌هایی که حرف «ف یا ق» در اوّل آن‌ها ترکیب شده است.

قادر فارسی فال فاطمه فالوده قداست

قدر فداکار قدیم فرید فروتن فردوسی

فرّخ فرمان قرص فخر افسانه فشردن

فصل قصّه قصر قصد قطار قطره فکندن

فتح فن فعل فکر افکار قلم قلب فلسفه

فلوت قم فنا قند قوچ قواره رأفت

قو قوطی قوری زرّافه باقی برفی شرقی

صافی کافی قبول فلک قرقی قلّه قلم

تمرین ۲:

ـ ترکیب «ف یا ق» در میان کلمه

نفت جفت لقب عقاب نقاب بقّال

سفر نقد نفر نفس مقدار مفرّح سفید

سفته عفّت گفت مقاله آسفالت عقد کفر

سفینه لیفتراک سفال مقبول مفعول تصفیه مقصود

مقیم مفصّل صفا عقربه مقدّس طفل نفخ یقین

سقف مقیم گفتار کفش عاطفه لطفاً لقمه تفکّر

تمرین ۳:

در این تمرین "ف ق" به دو صورت توپر و توخالی در هر کلمه ترکیب شده‌اند.

فقر فقارت قفل توقّف فقط قیف

موافقت فلفل قمقمه ققنوس فنیقیه قفس

فقید فقدان فقیر فقیه فقه فلسفه فیفا

فریفته

ـ گردی حرف "ف"، متّصل به آخر کلمه توخالی و "ق" به صورت توپُر نوشته می‌شوند.

مانند: صف خلق

تمرین ٤:

تحریر و اتّصال گِردیِ «ف» به صورت توخالی و گردیِ «ق» به صورت توپر در آخر کلمه‌ها.

یوسف صف کف حریف شریف علف

عطف توقّف الف تألیف سقف طیف

تخلّف لطف وقف توصیف کشف نصف

موفق حق حریق غریق خلق طریق منطق

عمق قاشق ناطق زنبق عشق مشق شفق

انواع «ک» متصل در کلمات

حرف «ک» در حالت متّصل به دو شکل «ایستاده» و «خمیده» قابل تحریر است

۱- «ک» ایستاده

این حرف در حالت ایستاده، از یک الف نسبتاً کوتاه، «ا» با دنباله‌ای شیب‌دار «ـ» برای اتّصال به حرف بعدی شکل می‌گیرد.

ـ نحوه‌ی تحریر و اتّصال «کـ» به حروف در حالت ایستاده:

در اتّصال به اول کلمه‌ها: کت کج کد کر کس کع

کف کم کن کو که کی و در اتّصال میان کلمه‌ها:

نکته مکث شکنجه بگذر شکر عکس مکعب

شگفت حکم مسکن نیکو مکه سکه رنگی نیکی

تمرین ۱:

ترکیب «کـ ایستاده» متّصل به اوّل کلمات

کتاب کنار گیره کندو کیش کیف کبوتر گیلان

کیمیا کجا کدبانو کدو شرکت کرانه کشور گشت

کشیدن کشتی کفالت کفش گفتار کمپ کمد گمرگ

کمند کنکاش گنج گنبد کبیر کویر کوچ کوک

که کهریز آگهی ساکن اماکن رکن کمیل گنجه

تمرین ۲:

ترکیب کـ ایستاده متّصل در میان کلمه

نکته تگرگ شکیب سکّه جگر چکّه شکست

شکم شکوه شکر فکر نگین تفکّر چکمه حکمت

سکینه شکفتن اسکندر سکون چکش حکم چکیده فکور

سنگی لنگه عکس یکرنگی ملکه مکتوب نگهداری

مگس عسکر تکمیل دلکش هکتار تشکّر مکّه مکدّر

تکذیب نمکدان نیکدل منکوب مسکن مکعب

۲ـ "ک" خمیده (کاف دالی شکل)

حرف "ک" در حالت خمیده به شکل "ک" تحریر می‌شود، به همین دلیل به آن "کاف دالی شکل" نیز گفته می‌شود. ک

- در اینجا به نحوه‌ی تحریر و اتصال «ک» خمیده، با کلمه‌هایی اشاره می‌شود که در درس پیش با کاف ایستاده نوشته شده‌اند.

در اتصال به اول کلمه‌ها: کت کج کر کس کع کم

کف کن کو که کی و در اتصال میان کلمه‌ها: نکته

مکث شکنجه بکدر شکر عکس مکعب حکم

شگفت مسکن نیکو مکه سکه رنگی نیکی

تمرین ۱:

ترکیب «ک، خمیده» دالی شکل، متصل به اول کلمات

کنار کتاب گره کندو کیش کنعان کیف کبوتر

گیلان کیمیا کجا کدام کدو شرکت کرانه کشور

گشت کشیدن کشتی کفالت کفش گفتار کمپ

کمد گمرگ کمند کنکاش گنج گنبد کبیر کویر کوچ

کوک که کهریز آگهی ساکن کمیل گنجه اماکن رکن

تمرین :

ترکیب «ک» خمیده دالی شکل در میان کلمه.

نکته تگرگ شکیب اسکندر شکست شکم سکه

سکون جگر تشکر چکه چکش حکم چکیده شکوه

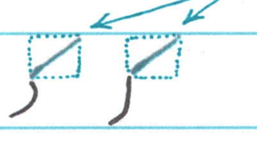
سگی لگد عکس فکر فکور یکرنگی ملکه مکتوب

عسکر شکر هکتار حکمت سکینه شکفتن چکمه

تفکر تکمیل نگهداری دلکش نگین

نکته :

ـ لازم به یادآوری است که سرکش «گ» در هر دو حالت ایستاده یا خمیده با شیب ۴۵° درجه تحریر می‌شود.

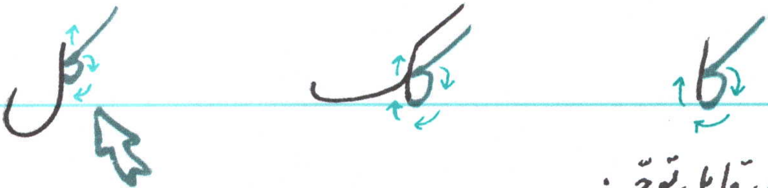

شکل‌های دیگری از اتّصال «ک»

اتّصال «ک» به صورت گِرد

اتّصال «ک» به حرف‌های الف، ک و ل شکل خاصّی دارد. حرف «ک» در این حالت با حرکت گِرد، به صورت حلقه‌ای بسته به حرف بعدی متّصل می‌شود.

به نحوه‌ی ترکیب «کِ متّصل گِرد» با سه حرف «الف، ک، ل» در زیر اشاره می‌شود.

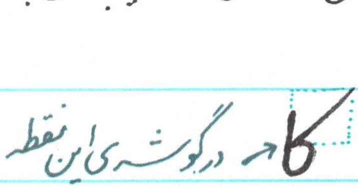

دو نکته‌ی قابل توجّه:

۱ـ به تحریر حلقه‌ی «ک» در هر سه ترکیب نگاه کنید می‌بینید که حلقه‌ی ترکیب در «کل» کوچک‌تر از دو ترکیب دیگر است.

۲ـ به محلّ فرود و قرار گرفتن انتهای سرکش در ترکیب‌های بالا نگاه کنید.

مانند این نمونه:

تمرین:

اتصال حرف «ک» با ترکیب حلقه‌ای، در ابتدای کلمات

کار کاپ کاش کاج کاک کال گام گاو

گاه کافه کالسکه ماندگار سرکار پرگار روزگار

سازگار بازرگانی کردگار کارآمد کامروا کادو

کک گل کلاه گلدان گلخانه گلدسته گلبن گلریز

کلاس کلاردشت گلشن گلفام گلعذار کله گلپونه

کلم گلستان گله کلانتر گلیم گلو گلی گلناز گلپر

گلسار گلکار کلک گلگشت گلاب

ـ اتصال حروف به (کاف گرد در میان کلمه) به دو شکل انجام می‌شود.

۱ـ وقتی که محل اتصال حروف در کلمه از «زیر کاف گرد» انتخاب شود. کا

مانند: رکا سنگ جنگل

۲ـ وقتی که محل اتصال حروف در کلمه از «بالای کاف گرد» انتخاب شود. کا

مانند: بکا سنگ جنگل

تمرین ۱:

در این کلمات محلّ اتّصال به کاف گرد از زیر کا انتخاب شده اند

یگانه نگار نگاه حکایت چکاندن شکاف شکار

عکّاس افکار صافکار نگام مکان اسکان گلکار

اصطکاک انعکاس بالکان اعتکاف پلکان استکان

احتکار کاشیکار رستگار چنگال پیکان بنگاه کنکاش

ابتکار استحکام سگک چنگک سنگک نیکل سیکل

سنگکی جنگل الکل مشکل تکلیف مشکلات سنگلج

تمرین ۲:

در اینجا با استفاده از کلمه های تمرین ۱، محلّ اتّصال به کاف گرد از بالای کا

انتخاب شده اند.

یگانه نگار نگاه حکایت چکاندن شکار

شکاف عکّاس افکار صافکار مکان گلکار

لگام اشکان اصطکاک انعکاس بالکان پلکان

استکان احتکار کاشیکار رستگار چنگال پیکان

بنگاه کنکاش ابتکار استحکام سگک چنگک

سنگک نیکل سیکل سنگکی جنگل الکل مشکل

تکلیف مشکلات سنگلج واتیکان شکلک

کاف متّصل جیمی

در نوع دیگری از نگارش حرف «ک متّصل» می‌توان به شکل «کاف جیمی» اشاره کرد که به حالت «ح ابرو» نوشته می‌شود.

_ کاف جیمی، منحصراً در اتّصال به حرف «م» و ترکیب در کلمه‌هایی مانند زیر به کار می‌رود.

حـ کمان کمک

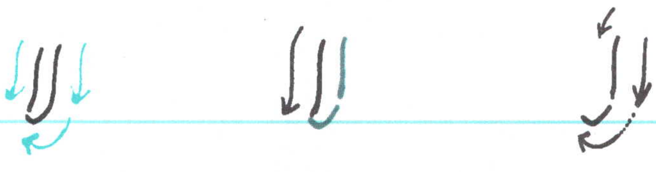
ترکیب کاف جیمی در کلمه‌ها محدود است لذا به تعدادی از آن‌ها در زیر اشاره می‌شود.

کمال کماندار کماکان کمک گمگشته مکمل کمکی کُما

تحریر کلمه "لا"

کلمه‌ی "لا" با ترکیب دو حرف "ل" و "الف" از دو حرکت ساده‌ی فرودی (از بالا به پایین) شکل می‌گیرد. به صورتی که حرف "ل" در انتهای فرود خود گرد شده سپس روی خط زمینه قرار می‌گیرد، و حرف الف نیز به حالت فرودی در انتهای گردی آن می‌ایستد. لا

به حرکت فلش‌ها در تحریر این ترکیب نگاه کنید.

تمرین:

ترکیب "لا" در کلمه‌ها به صورت غیر متصل.

لار لاک لایه لارو لابد لاهه لادن

لاله لازم لاغر لاجرم لاله‌زار لالایی لاف

لامپ لامسه لامع حالا کالا والا مولا

لاهوت لاجوردی کولاک طولانی جولان بالا

لولا تالار پالایش ولایت ولادت مولانا

زلال نالان چالاک سالاد مقالات مبادلات

ـ ترکیب «لا» به حالت متّصل در کلمات نیز با حرکت رفت و برگشت
لا انجام می‌شود.

صلا سلام

ـ اتّصال «لا» در انتهای کلمه‌ها به روش ساده‌تر نیز امکان‌پذیر است.
به حرکت فلش‌ها در دو کلمه‌ی زیر نگاه کنید.

صلا سلام

تمرین:

ترکیب لا در کلمه‌ها به صورت متّصل.

بلال ییلاق سیلاب سلامت املاک ملّاح

ویلا گیلان صلابت اصلاح فعلاً مثلاً

لیلا بلبلان قبلاً اصلاً سلام آتیلا بیلان

ابلاغ اسلام جملات انقلاب قشلاق تقلا

سبلان ملاحظه صلاحیت تنقلات ملاطفت

استیلا استعلام استقلال اختلاس مشکلات

اصلان انحلال اضمحلال سنگلاخ معضلات

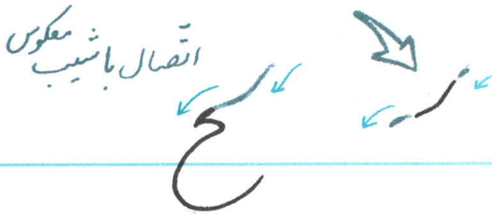
«سعدی»

بر آفاق اگر سر بسر پادشاست

چو مال از توانگر ستاند گداست

تغییر شکل حرف "ل" در اتّصال به حرف "ج"

حرف "لِ متّصل" هنگام نصب به "ج" کاملاً تغییر نموده و به صورت شیب دار مانند "رِ معمولی" نوشته می‌شود. امّا شروع و انتهای آن قدری کشیده‌تر از "رِ" می‌باشد. اتّصال این دو حرف نیز با حالت شیب معکوس انجام می‌گیرد.

تمرین:

لج   صالح   لحاظ   لجاجت   لَخت   لَخته

لجام   لحن   لحاف   لحظ   لَچک   صالحین   اَلحمد

لُجستیک   دلخسته   دلچسب   وِلخرج   دلخراش

لجوج   دلخواه   دلجویی

شباهت اتّصال در دو کلمه‌ی «کم، لم»

شکلِ تحریر و نحوه‌ی اتّصال حرفِ «ک» به میم (کم) و حرفِ «ل» به میم (لم) هر دو با الفی کوتاه شروع می‌شوند که انتهای هر یک از آن‌ها با شیب کوتاهی به سرِ میم وصل شده‌اند.

کم لم

تمرین:

کلمه‌هایی که حرف «ک» یا «ل» در آن‌ها به «میم» متّصل شده‌اند.

تألّم سالم ظالم عالم اِلَم حاکم کم‌کم

سردرگُم تراکم

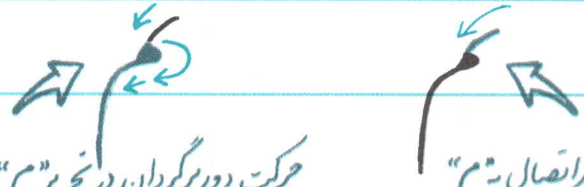
- اتّصال «ک» یا «ل» به «میم» در میان کلمه:

دیلم حکم شکم قلم علم کلم ظلم معلّم محکم دیپلم

مسلم متکلّم گمراه قلمرو کلمه قلمدان چکمه حکمت

اتّصال حروف به «م» در کلمه‌ها

اتّصال هر یک از حرف‌ها به «م» در ترکیب کلمه، با حرکت شیب معکوس می‌باشد، در عین حال، تحریر «م» به حالت متّصل نیز به صورت دور برگردان و توپر انجام می‌شود.

ـ در ترکیب‌های زیر، به شکل اتّصال هر یک از حروف به «میم» که با شیب معکوس تحریر شده‌اند با فلش اشاره شده است.

بم جم سم صم طم عم فم

لم مم هم هم کم

ـ ضمناً اتّصال حروف به «م» در میان کلمه‌ها نیز با حالت شیب معکوس انجام می‌شود.

پمپ چمن نغمه

تمرین ۱:

کلمه‌هایی که اتصال به «م» در آن‌ها با حرکت شیب معکوس نوشته شده‌اند.

بیم شخم جسم خصم نظم طعم یکم مهم

صنم رقم مراسم کاظم منظم قسم تقسیم سهم

سلیم مریم کریم تصمیم عجم تنعّم غم نسیم

حلیم کلیم تجسّم مرهم پرچم حکیم اقلیم علیم

شلغم ترسیم اعظم عظیم

تمرین ۲:

اتّصال به «م» با حرکت شیب معکوس در میان کلمه.

بمب تمنّا نسیمی بیمه جمع شمع طمع

شمس کشمیر نیما چمن سمت سمنان ضمیر

عمر قیمت خمیر تعمیر تمجید نغمه قمقمه قمری

تحریر و اتّصال حرف «م» در ابتدای کلمه‌ها

«م» در ابتدای کلمه‌ها به سه شکل تحریر و متّصل می‌شود.

۱- میم نیم گرد ایستاده مانند: ما

۲- میم گرد « : می

۳- میم دالی شکل « : من

۱- میم نیم گرد ایستاده:

«م» در این حالت به شکل نیم دایره‌ای توپُر «ـه» می‌باشد و فقط برای اتّصال به حروف ادکل (ا - د - ک - ل) و «دندانه‌ی شاخص» به کار می‌رود.

«م» در این حالت، با حرکت گِرد و رو به بالا، به حرف بعدی متّصل می‌شود.

شکل نیم دایره‌ای ← ما ← حرکت گرد رو به بالا

- شکل تحریر «م» در اتّصال به حروف ادکل

ما مد مل مک

و در اتّصال به دندانه‌ی شاخص مانند: مت

تمرین:

در کلمه‌های زیر، اتّصال «میم نیم گرد» پیش از حروف بالارونده‌ی اَرکل و یا دندانه‌ی شاخص تحریر شده‌اند.

ما: مادر ماسه ماه مانی ماجرا مالک ماهور
مالیات ماندگار مالامال آماده آزمایش امانت

مد: مدرسه مداد مداوم مدرک مدال مدارا
مدافع مذاب مدینه امداد مدیر سرآمد مدح

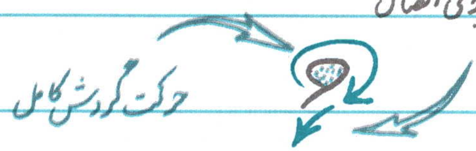
مک: نرمک نارمک گرمک سامک پیامک
مکث مکعب مکتب مکر مکدّر مکّه مکیدن مگس

مل: آمل تأمّل حامل کامل شامل ملخ ملیح
ملل ملّت ملال ملک املاک ملول ملّی ملایم

مد: «متّصل به دندانه شاخص» منّت مینا مینو میثم میسّر
میترا منبع میبُد مینی‌بوس میثاق اتومبیل منتظر

۲_ میم گرد:

میم گرد، با گردشی کامل به دور خود اجرا می‌شود. نحوه‌ی اتصال آن به حروف نیز با حرکت شیب معکوس انجام می‌گیرد و فقط در ابتدای کلمه‌هایی به کار می‌رود که متصل به یکی از حرف‌های (ح _ م _ هـ میانی و یای) باشد.

_ به حرکت فلش‌ها در نحوه‌ی تحریر و اتصال "میم گرد" نگاه کنید.

مح   مم   مهـ   می

تمرین:

کلمه‌هایی که "میم گرد" در آن‌ها با یکی از حروف (ح _ م _ هـ میانی _ ی) ترکیب شده است.

مخ   شامخ   محال   مخابرات   محبت   محترم

مجد مجید مجری محروم مجروح مخبر محسوس

محسن مجسّمه محصول محصّل محکم مخلص محل محمّد محور

محمود محوّطه محی‌الدّین محیط مخمل امم مماس ممالک

ممارست ممدوح ممکن مملکت ممزوج مملوک ممتنع

ممیّز ممنوع ممتحن ممسنی ممهور ممتاز مُمسک مُماشات

مهار مهاباد مهاجم مهر مهدی مهناز مهوش مهم

مهسا مهمات مهستی مهلک مهلت مهربان مهین

می نامی شامی رومی جامی عامی گامی ناکامی

گرامی می دارم

۳ـ میم «دالی شکل»:

«م» در این حالت به شکل حرف د ، امّا با اندازه‌ای کوچک و فشرده نوشته می‌شود. برآمدگی پشت آن نیز باید دوری مُلایم داشته باشد.

اتّصال آن به حرف بعد با حرکت شیب‌دار، رو به جلو انجام می‌شود.

حرکت دالی شکل — حرکت شیب‌دار، برای اتصال به حرف بعد

آیا می دانید که، در ابتدای بیشتر کلمه ها، برای تحریر حرف "م" از میم متصل
"دالی شکل" استفاده می شود. ولی با این حال، ترکیب "م" در این حالت نیز محدود
به گروهی از حروف می باشد. این حروف شامل "ب - ر - س - ص - ط - ع -
ف - ق - و - ن - ه" است.
- در اینجا به شکل تحریر و اتصال هر یک اشاره می شود.

مب مر مس مص مط
مع مف مق مو من مه

تمرین:
کلمه هایی که "م" در ابتدای آن ها، به شکل "دالی" نصب و تحریر شده است.

مب: لامپ کرامت سلامت مبارک مبحث
میدان مترو منصور منظره مبعوث منقار منفی مثل
منجی میوه آمنه مبهوت منکر میگو حرمت

مر: مرا مزد مزدک مرشد مرضیه مرحبا مرو

مرغ مرز مراقب مرکز مرام مژّه مری مربّا

مس: مس رامش نرمش مُسن مشق مشفق مسخ

مست مساوی مسدود مسرّت مسکن مشک مسند

مسواک مشهور مسلمان مسموم مشعوف مسطّح مسی

مص: مصادره مصر مصداق مُصوّبه مصفّا مضطرب

مصلّا مصمّم مصطفیٰ مضحک مصالح مصوّر مصدر مضمون

مط: مطب مطلب مطالعه مطالبه مطرود مطمئن

مطر مظفّر مطّلع مطلّا مطبخ مطبوع مطلوب

مع: مغ معنی معانی معده معدن معتمد معطّر

معتدل معراج معروف معشوق معصومه معطّل معظّم

معقول معکوس معلّم مغلوب معمّا معمار معیوب

معیّن معوّق معلّق معیشت معلوم معذور

مف: مفت مفید مفاخر مفرّح مفسّر مفصّل

مفقود مفهوم مفعول

مق : رمق دمق مقاله مقادم مقابل مقدر

مقدار مقدّس مُقسّم مقصد مقطع مقطوع مقوّا

مقلّد مَقهور مقیاس

مو : موزه موتور موازی موج موجب مورچه

موسیٰ موسم موسیقی موشک موضوع مولوی

موعود موم مونس

من : دامن ضامن ثامن مناره خرمن منّت

مُنجی مندرس منزل میزان منصور منظره منع

مُنفجر منفی منقار مُنکر منوچهر منهدم

مه : مه نامه خامه عامّه عمّامه گذرنامه

خودکامه مه‌آلود قُرمه سُرمه نَرمه شاهنامه

نحوه‌ی تحریر و اتصال حرف "م" در میان کلمه‌ها

حرف "م" در میان کلمه‌ها به سه شکل ترکیب می‌شود:

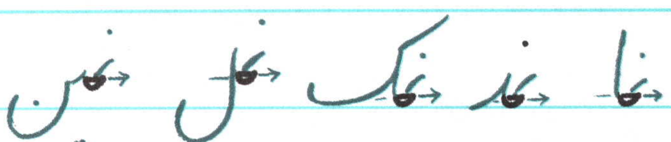
۱- میم نیم گرد اُفقی ۲- میم فشرده میانی

۳- میم متصل به آخر حروف کشیده

۱- میم نیم گرد اُفقی:

"م" در این حالت با حرکت نیم دایره‌ی توپُر "◓" به صورت اُفقی شکل می‌گیرد و در میان کلمه‌هایی تحریر می‌شود که به حروف بالا رونده‌ی اُدکل (ا-د-ک-ل) و یا دندانه‌ی شاخص متصل گردد. در نمونه‌های زیر به نحوه تحریر و اتصال آن با حروف اُدکل و دندانه شاخص در میان کلمات اشاره می‌شود.

ملاحظه می‌نمائید که تحریر "م" در کلمات بالا، به حالت نیم دایره با حرکت اُفقی که با فلش‌ها نیز به آن‌ها اشاره شده است اجرا گردیده اند.

نکته:

بهتر است بدانید، میم نیم گرد اُفقی "مـا" برگرفته از همان میم نیم گرد ایستاده "مـا" است که با گردش ۴۵ درجه، به حالت اُفقی درآمده. در زیر مقایسه نمائید.

تمرین:

در کلمه های زیر حرف "میم نیم گرد افقی" در میان هر یک از آن ها به ترتیب با حروف اول و دندانه ی شاخص ترکیب شده است.

نما : نماز نمایش ایمان تمام تماس تمایل نماد

حماسه حمام جماران حتماً شمایل شمال ریسمان

ضمانت سیما سینما طمّاع قماش اقمار عمارت

معمار کمان کماکان هما همایش هماورد مهمات

پیمان چشمان سیمان باقیمانده اجماع بیمار اعتماد

ممارست ممّاس ممانعت ممالک اهتمام

سلیمان کتمان صمیمانه میهمان

مد : مدار تمدن حمد چمدان محمّد استمداد

صمد عمده تعمّد کمد ممدوح همدم همدان

قلمدان علمدار پرچمدار معتمد متمدّن

مک : نمک نمکدان تحکم نمکت غمگین حمکن

غمگسار حمکران کمک همگرایی تمکین همکف

نیمکره

مل : سوره نمل حمل مجمل جمله هَملت عمل

مشتمل مملکت تملّک مملو تحمّل تجمّلات مکمل

جملگی مُهملات متحمّل

مین نمین سیمین سیمنار سیمنه رود میمنت

تضمین پنجمین ششمین هفتمین هشتمین نهمین دهمین

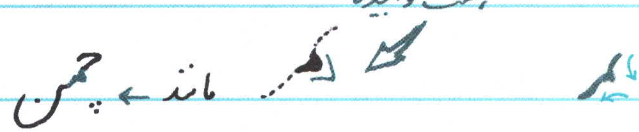
همیشه کمین تخمین کمیسیون

۲_ میم فشرده میانی:

میم فشرده در میان کلمه، برگرفته از میم دالی فشرده، در اوّل کلمه است.

تحریر در اول کلمه «مـ» ⟸ تحریر در میان کلمه «ـمـ»

نحوه‌ی تحریر آن در میان کلمه، به شکل عدد هفت خوابیده، امّا به شکل فشرده و کوچک می‌باشد. میم فشرده، کاربرد بسیاری در میان کلمات دارد به‌طوری که غیر از چهار حرف بالارونده، به همه‌ی حرف‌ها در میان کلمه، قابل اتّصال و ترکیب است.

هر یک از حرف‌های متّصل به «م» فشرده (قبل و بعد از آن) با حرکت شیب معکوس نوشته می‌شوند. در نمونه‌ی زیر با فلش‌ها به شکل اتّصال سین به «م» و اتصال «م» به «ت» اشاره شده است. به حرکت شیب معکوس در تحریر آن‌ها نگاه کنید.

تمرین:

در کلمه‌های زیر حرف "م" به حالت فشرده، با شیب معکوس مـ در میان هر یک از آن‌ها ترکیب شده است.

پمپ رحمت سمت جمع شمع صمغ طمع

ثمره حمزه قمری عمر تمبر خمیر تمرین همسر ضمیر

همراه همدم ضمن چمن ایمن شمی تمی علمی

عمق عمّه عمو گمرگ نمک سمعک سمند سمور

خاتمه فاطمه تمنّا اسلیمی کلمه تمجید سمیّه سمنو

همسایه خمیازه محمود حمید همّت قسمت قیمت

حماسه چمدان جمعه آسمان سمیرا شمس شمشیر

طمّاع عمارت غمگین غمخوار قمار قمقمه تمشک

لمس نمایش نمودار نمناک همیشه همکار همواره

تمساح تمدید تمتّع تملک جمهوری جمیله جمعیت

جمشید خیمه سماور سمسار کیمیا

نکته:

چنانچه در میان کلمه‌ای حرف «م» به یکی از حروف «ا» ی ادکل [ا - د - ک - ل] متصل و ترکیب شود، نه تنها با «میم نیم گرد» نوشته می‌شود بلکه اغلب با «میم فشرده» نیز قابل تحریر است.

مانند: نما ← ترکیب با میم نیم گرد نما ← ترکیب با میم فشرده

تمرین:

به تعدادی از این گونه کلمات در اینجا اشاره می‌شود.

نما - نما سیما - سیما آسمان - آسمان معمار - معمار

حمد - حمد صمد - صمد بیمار - بیمار جمال - جمال

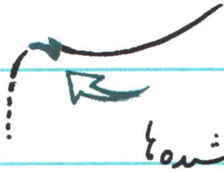
هما - هما عمده - عمده حمل - حمل سیمین - سیمین

نمد - نمد نمک - نمک فاطمه - فاطمه کمین - کمین

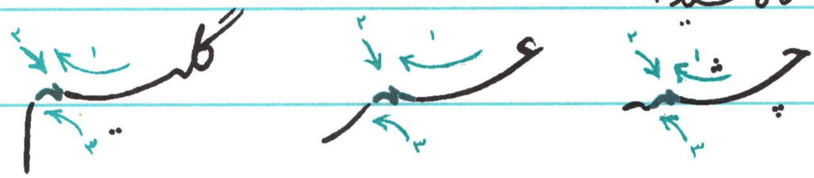
۳- میم متصل به انتهای کشیده‌ها

تحریر «م» در انتهای مدّ حروف، چندان بی شباهت «به میم فشرده» نیست

امّا چسبیدن انتهای حرف کشیده به "م" در هنگام اتّصال، باعث تغییر حالت آن می شود. بنابراین تحریر "م" در انتهای حروف کشیده، با حرکتِ رفت و برگشتِ کوتاه و نزدیک به هم، فشرده اجرا می شود.

- در کلمه‌های زیر به حرکت فلش‌ها، در اتّصال "م" به آخر کشیده‌ها نگاه کنید.

تمرین:

در کلمات زیر هدف از تمرین، نحوه‌ی کشیدگی کلمات نیست، بلکه فراگیری شکل تحریر "م" در آخر کشیده‌ها مورد نظر است.

سم چشم نظم عنم قسم بیم

مهم سهم فهم سلیم گلیم حکیم

شمع تجسمی یاسمن مجسمه محمود سمور

سمعک چشمک کشمیر عمر قمری چشمه

آسمان نیما هما

تحریر و اتصال حرف «ه» در ابتدای کلمات

حرف «ه» در اتصال به اول کلمات به دو شکل کاملاً متفاوت قابل تحریر می باشد.

۱- «ه» دندانه ای (گوشواره دار) هـ

۲- «ه» دوچشمی هـ

۱- «ه» دندانه ای (گوشواره دار) «هـ»

«ه» دندانه ای دارای دو دندانه ی «هـ» هم سطح است که دندانه ی اول در جا به صورت فشرده، گرد شده سپس دندانه ی دوم با دور معکوس به حرف بعدی وصل می شود. همچنین در پایین دندانه ی «هـ» قلاب کوچکی مانند گوشواره، آن را کامل می کند.

هـ ← دندانه های هم سطح   هـ   مانند   همت

- «هـ» در این حالت، به سه شکل در ابتدای کلمات متصل می شود، در صفحه بعد به نحوه ی تحریر هر یک و اتصال آن ها به سه گروه از حروف اشاره می شود.

الف: اتّصال «هـ» به حرف‌های بالارونده «ادکل»

شروع دندانه (ها) در این حالت با اندکی ضخامت گرد می‌شود، سپس با گردشی بالارونده «ها» بلافاصله به حرف بعدی که شامل یکی از حرف‌های ادکل (ا، د، ک، ل) است متّصل می‌گردد. به شکل تحریر و اتّصال هر یک در زیر اشاره می‌شود.

ها — با حرکت بالارونده

ها　　هد　　هک　　هل

ب: اتّصال «هـ» با شیب کوتاه

ـ دندانه‌ی دوّم «هر» در این حالت، با شیب کوتاه و حرکتی منحنی به حرف بعدی متّصل می‌شود و فقط قابل اتّصال به حرف‌های زیری می‌باشد که به ترکیب آن‌ها اشاره می‌شود.

هر — حرکت شیب منحنی

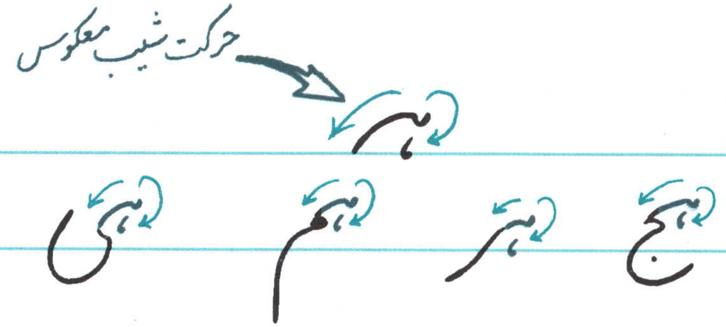
هب　　هس　　هص　　هط　　هع

هف　　هق　　هن　　هو　　هه هی

ج: اتّصال «هـ» با شیب معکوس

ـ دندانه‌ی دوّم هـ در این حالت با شیب معکوس به حرف بعدی متّصل می‌شود که فقط قابل اتّصال با چهار حرف (ج ـ ر ـ م ـ ی) می‌باشد.

به شکل تحریر و اتّصال هر یک در اینجا اشاره می‌شود.

تمرین ۱:

کلمه‌هایی که «هـ» دندانه‌ای در آن‌ها به حرف‌های بالارونده وصل شده‌اند.

ها: هاله هاجر هادی هارون هاون دهان

ماهان کارها هاشور رهاورد هاشم هابیل

هد: هدهد هدر هدیه هدف هدایا هدایت

شاهد هذیان دهداری زاهدان معاهده مجاهدت

هک : آهک ماهک دهکده رهگذر رهگیری
راهگشا زهکشی هکتار

هل : هل اهل دهل جاهل کاهل هلو
هلاک هلال دهلران دهلوی هلاهل دهلیز

تمرین ۲ :

کلمه‌هایی که در آن‌ها "هـ" دندانه‌ای، با شیب کوتاه به حرف بعدی متّصل شده است.

مذهب راهب هنگام هتل گروهبان هستی
هفت هست پژوهش کاهش هشدار هشتاد
آهسته خواهش هشیار هضم هفده اهتمام
هفته پرهیز آهن پیراهن کاهن راه‌آهن
هنر هندسه هنوز فرهنگ لاهه آهو آهنگر
هود هوری باهوش هوشنگ هومن ماهواره
اهورا دهه هوا

تمرین ۳:

کلمه‌هایی که در آن‌ها «هـ» دندانه‌ای با شیب معکوس به حرف بعدی متصل شده است.

هج: هجو هجوم دهخدا هجده هجرت
هجری هجران هخامنشی

هر: هرز هرات هروی هرم هراس
هرس هرگز هرمز هرگاه هرکول اهریمن
هرج‌ومرج ماهرو راهرو شاهرود اهرم باهر

هم: درهم باهم فراهم مرهم همام همان
همایون همراه همراز همتراز هما همشهری
همسایه همسر همدم همچون همکار همگانی همه
همواره همهمه همیشه همگرایی همگروه

هی: راهی ماهی گاهی شاهی خواهی
تباهی داهی زرهی سیاهی گروهی آگاهی

۲ـ ۵ دو چشمی ه

"ه" دوچشم، تحریری زیبا، ظریف و کمی پیچیده دارد و به شکل "ه" در این حالت فقط در ابتدای کلمات به کار می رود. این حرف، با چند حرکت پیوسته در یک دور کامل با عبور از میان خود به دو قسمت می شود.

ـ به مراحل شکل گیری این حرف با حرکت فلش ها و گردش های آن نگاه کنید.

ـ اتّصال "ه" دوچشمی نیز مانند "هر" دندانه ای در ابتدای کلمه ها با سه گروه از حروف قابل ترکیب است.

گروه اوّل: اتّصال "ه" به حرف های بالارونده ا د ک ل، که با حرکت رو به بالا ↑ تحریر می شود.

ها هد هک هل

گروه دوم: اتّصال "ه" با شیب کوتاه که با حرکت رو به جلو ← تحریر می شود.

هـ هس هص هف هن هو هه هی

گروه سوم: اتّصال «ه» با شیب معکوس که با حرکت رو به پایین تحریر می‌شود.

هج هم هی هر

تمرین ۱:

کلمه‌هایی که «ه» در آن‌ها به حرف‌های بالارونده از کل متصل شده است.

ها: رها هاله هاجر هادی هارون هاشور

هامون هاون ماهان هاشم سوهان سپاهان

رهاورد کارها کوهان

هد: هدهد هدر هدیه هدف هدایا هذیان

هدایت شاهد دهداری زاهدان معاهده مجاهدت

هک: آهک ماهک دهکده رهگذر رهگیری

راهگشا زهکشی هکتار

هل: هل اهل دهل جاهل کاهل هلو هلهله

هلیم هلال هلاهل دهلوی دهلران دهلیز هلاکت

تمرین ۲:

در کلمه‌های زیر «هـ» با حرکت شیب کوتاه ↙ به حرف بعدی متّصل شده است.

مذهب راهب کراهت هنر هتل هندسه

هنگام اهتمام آهنگر هیکل گروهبان هیجان

فرهنگ هیچ هیهات پرهیز پژوهش خواهش

کاهش هشدار هشتاد هشیار آهسته هستی هشت

هضم هفت هفته هفده آهن کاهن پیراهن

راه‌آهن هوا آهو هوادار هوری لاهه دهه

باهوش هومن هوشنگ ماهواره اهورا هود

بداهه‌نوازی

تمرین ۳:

کلمه‌هایی که «هـ» در آن‌ها با حرکت شیب معکوس ↙ رو به پایین متّصل شده است.

هج: هجو هجوم دهخدا هجده هجری هجران

هجرت هخامنشی

هر: هرز هرات هروی هرم هراس هرس
هرگز هرمز هرگاه هرکول اهریمن هرج و مرج
ماهرو راهرو شاهرود اهرم باهر

هم: درهم باهم فراهم مرهم همام همان همایون
همراه همراز همتراز هما همشهری همسایه همسر
همدم همچون همکار همگانی همه همواره همهمه
همیشه همگرایی همگروه

هی: راهی ماهی گاهی شاهی خواهی داهی
تباهی زرهی سیاهی گروهی آگاهی

نکته:

انتخاب و به کارگیری هر یک از شکل‌های «ه» دوچشم یا «هـ» دندانه‌ای در ابتدای کلمه‌ها اختیاری و سلیقه‌ای است.

تحریر حرف «ه» در میان کلمه‌ها

حرف "ه" در میان کلمه به دو شکل تحریر و ترکیب می‌شود.

۱- ترکیب میانی ساده ـهـ ۲- ترکیب میانی دو چشم ـهـ

۱- ترکیب میانی ساده: ـهـ

شکل این حرف "ـهـ" در میان کلمه، دارای یک شیب معکوس و یک قوس معکوس است که با به هم پیوستن این دو حرکت، فضایی تقریباً به شکل هفت ٧ در میان آن ایجاد می‌شود. به حرکت فلش‌ها در شکل‌گیری درست آن نگاه کنید.

مانند: بها شهر مهد عهد جهل فهم

نکته:

"ـهـ" ساده، به همه‌ی حروف در میان کلمات قابل اتّصال است.

تمرین:

در کلمه‌های زیر "هـ ساده"، با شیب معکوس و یک قوس معکوس در میان هریک ترکیب شده است.

بهار بهره بهتر پهنا بهداشت شهر بهشت

نهج البلاغه پهن تهویه تهی نهنگ تنها نهال

جهان چهار جهت جهد چهره جهش مواجهه

جهل جهیزیه مهر مهارت مهاجرت مهتاب

مهجور مهدی مهشید مهلت مهلکه مهم مهین

مهمان مهندس مهیج نهفتن نهضت شهد شهپر

شهاب شهسوار شهلا سهم سهند سهولت صهبا

ظهر ظهور طهارت باعها عهده فهیم فهرست

فهمیدن ناگهان گهر نگهبان کهف گهگاه کهن

کهولت کهنه آگهی کهکشان لهجه لهو سهمگین

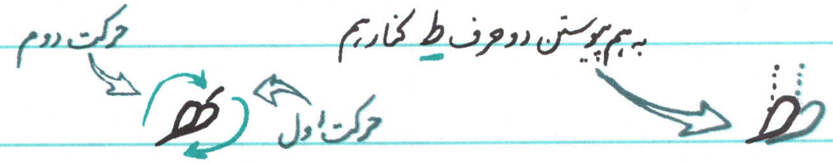
مهیب سهیل مظهر قهقهه قهرمان قهوه‌ای گهواره

منهدم بدیهی بیهقی پهلوان سپهسالار همهمه

سپهر شهریار مهسا مهناز شهناز سهیلا گلچهره منوچهر

۲ـ ترکیب میانی دوچشم : هـ

تحریر «هـ» دوچشم در میان کلمه ترکیبی زیباست که از به هم پیوستن تکرار حرف «ط» به دست می آید. کاربرد «هـ» در این حالت به صورت کشیده ی در میان کلمه ها معمول تر است، به همین سبب استفاده ی آن در میان کلمه های معمولی محدودتر است. به نحوه ی تحریر و ظرافت اجرای آن نگاه کنید.

نکته :

کاربرد هر یک از شکل های هـ ساده و هـ دوچشم در میان کلمات اختیاری است ولی با این حال در شیوه خط تحریری کاربرد «هـ ساده» در بیشتر کلمه ها، به سبب سادگی و آسانی اجرای آن رایج تر است.

ـ ترکیب «هـ دوچشم» میانی در کلمه‌هایی مانند:

بهر سهم مهد پهلو

ـ تحریر این حرف به حالت کشیده در میان کلمات مانند:

شهر بهار جهان

تمرین:

در کلمه‌های زیر «هـ دوچشم» در میان هر یک، به دو صورت معمولی و کشیده ترکیب و تحریر شده است. البتّه لازم به توضیح است که کلمه‌های کشیده در این درس مقدّمه‌ای برای آشنایی با شکل کشیده‌ی «هـ دوچشم» است، از این رو تمرین آن‌ها، به شما توصیه نمی‌شود. «مبانی مربوط به کلمه‌های کشیده در بخشی مجزا پرداخته شده است.»

مهر مهر جهان جهان شهر شهر

قهرمان قهرمان تهران تهران مهم مهم

بهتر بهتر　　مطهر مطهر　　مهمان مهمان

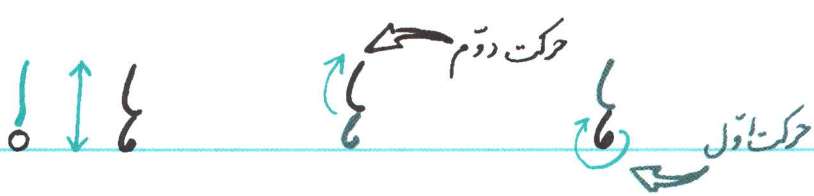
بهار بهار　　مهدی مهدی　　تنها تنها

پهلوان پهلوان　　مهاجر مهاجر　　عهد عهد

فهم فهم　　مهران مهران　　سهام سهام

ترکیب گوشواره‌ای "ه" به "الف" ها

اتصال دو حرف "ه" و "الف" با ترکیب گوشواره‌ای، با دو حرکت بالارونده به دنبال هم نوشته می‌شوند. شروع حرکت اول با چرخش درجا و به حالت قوسی، رو به بالا می‌باشد ها و حرکت دوم نیز به حالت قوس‌دار، کمی بلندتر از حرکت اول آن را کامل می‌کند ها در مجموع طول دو حرکت در حالت پیوسته کمی بلندتر از یک الف معمولی است.

تمرین:

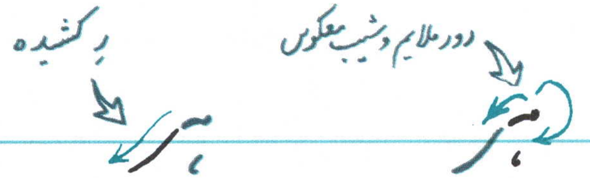
هان هاله هادی ماهان ناهار هاجر هابیل

هاتف هاج و واج هاشم هاگدان رازها کارها

هاضم های و هوی هاشور

ترکیب «هر» دندانه‌ای به «ر» کشیده هر

در ترکیب این کلمه، دندانه‌ی «هـ» با چرخشی درجا و فشرده تحریر و بلافاصله با دوری ملایم به صورت شیب معکوس به ر کشیده وصل می‌شود.

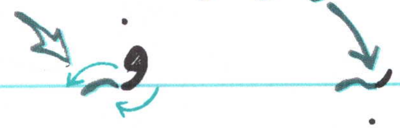
تمرین:

دهر اهر ماهر طاهر رهروان ماهرویان

هزاران اهرام هزینه هزیمت شاهزاده کوهرنگ

اتّصال "ه" در آخر کلمات

حرف "ه" در آخر کلمات کاملاً تغییر می‌نماید و به شکلی ساده‌تر نوشته می‌شود، بدین صورت که هنگام اتّصال به آخر یک کلمه، با دوری ملایم به حالت معکوس ترکیب می‌شود. بنابراین محلّ اتّصال حرف چسبیده به "ه" کمی گود شده که در نهایت با شیب معکوس خاتمه می‌یابد. به نحوه‌ی تحریر و شکل اتّصال آن در مثال زیر نگاه کنید.

تمرین:

کلمه‌هایی که حرف "ه" در آخر آن‌ها به صورت متّصل به کار رفته است.

ب: پونه لانه چانه سایه مایه روحیه رویه

پنبه سینه مالیه عالیه گونه معاینه آدینه هفته

ج: نوحه درجه کوچه مورچه خارجه دریچه

قالیچه باغچه صفحه مصالحه قریحه ملیحه پنجه

سه : کوسه ماسه کاسه ریشه کیسه پیشه

وسوسه مقایسه جلسه حَبشه اَلبسه شیشه قفسه بوسه

صه : روضه عرضه معاوضه فریضه قراضه غصّه

مخمصه قصّه مُناقصه عریضه خلاصه

طه : غوطه ورطه مشروطه سُلطه موعظه رابطه

عه : مراعه مزرعه جُرعه منازعه ودیعه شیعه

صیغه تیغه مراجعه توطعه قُرعه مطالعه طلیعه

فه : مُرفّه ساقه خرافه علاقه غُرفه فِرقه طاقه

منطقه ملحفه سَلیقه مُسابقه طریقه عارفه صاعقه

که : ذَرکه اریکه مکّه سکّه لکّه پنکه مُبارکه

تَرکه فلکه تنگه بِرکه جُرگه بلکه مُهلکه معرکه

له : لاله ناله لوله مَلیله گالیله سلسله هلهله

دوبله مَسئله مُعامله شَنبلیله مُقابله فاصله مجادله

مه : ترمه جامه نامه قُرمه سرمه کومه

عامّه جریمه فاطمه طعمه کلمه بیمه نغمه خیمه

هه : بُرهه بداهه مواجهه ابرهه قهقهه

اتّصال حروف به حرف "ی"

اتّصال حروف به "ی" به لحاظ شکل ترکیب، به دو گروه تقسیم می‌شوند.

گروه اوّل :

حروفی هستند که در امتداد عمودی به حرف "ی" متّصل شده و در یک راستا نوشته می‌شوند مانند: لی این حروف عبارتند از حرف‌های دندانه‌ای "ب ز ی"، "ف ق"، "ک ل" در زیر به شکل تحریر و اتّصال آن‌ها با حرف "ی" اشاره می‌شود.

حروف دندانه‌ای ب، ی، ز + ی ← بی بی

ف یا ق + ی ← فی فی

ل + ی ← لی لی ک + ی ← کی کی

تمرین:

در کلمه‌های زیر اتصال حروف به «ی» با امتداد عمودی ↓ تحریر شده‌اند.

بی : نی آبی کانی فانی هوایی صورتی عربی

ماکارونی مرجانی قرآنی سنایی معانی صفائی پایانی

فی : فی کافی صافی ساقی مافی ترقّی شرقی

صرّافی طوقی عراقی صدفی صادقی کوفی صوفی

کی : کی پاکی لاکی تازگی تیرگی رودکی شاکی

کروکی و در کلمه‌های متّصل مانند: نارنگی نیکی جنگی فلکی

سنگی گشودگی مشکی رنگی زرشکی شیفتگی فریفتگی

فرهنگی پلنگی کلنگی مردانگی فرزانگی شکستگی نقدینگی

لی : لی خالی عالی قالی مالی رالی طولی

شمالی خیالی نقّالی اشغالی تعالی مثالی لاأبالی

جمالی متعالی و در کلمه‌های متّصل مانند: علی ساحلی نیلی

گلی خیلی فصلی فیلی لیلی آملی بابلی مصلّی قلی

گروه دوم:

حروفی هستند که با زاویه‌ای شیب‌دار به حرف "ی" متصل می‌شوند،

این حروف عبارتند از: ح - س - ص - ط - ع - م - ه

مانند:

حی

ـ در این جا به نحوه‌ی تحریر و ترکیب "ی" با حروف بالا اشاره می‌شود.

ج + ی ← جی

ع + ی ← عی

س + ی ← سی

م + ی ← می

ص + ی ← صی

ه + ی ← هی و هی

ط + ی ← طی

تمرین:

کلمه‌هایی که اتصال حروف به "ی" در آن‌ها دارای زاویه‌ای شیب‌دار است.

حی: وحی سرخی فراخی ناجی روحی جراحی

حاجی کاچی خروجی و در کلمه‌های متصل مانند: منجی مریخی

نارنجی صالحی پستچی مصلحی تفریحی مسیحی سطحی

شاخی بلخی بوقچی گچی گنجی فتحی

سی : سی ترشی فارسی روسی آموزشی عروسی

کرسی طوسی خرسی کاشی بازرسی بررسی دادرسی

پرورشی فروشی دسترسی و در کلمه‌های متّصل مانند: تاکسی

مسی نخ ریسی فرمایشی حتّی بلیسی موسیٰ عیسیٰ

صی : وصی راضی ماضی عرضی قاضی عوارضی

فرضی غوّاصی ریاضی معاصی و در کلمه‌های متّصل مانند: بیضی

بعضی مریضی مرخصی ناقصی

عی : مرغی ساعی تداعی شرعی فروغی داغی

دفاعی صرعی زراعی یاغی طلوعی شلوغی تنوّعی

سمعی شعی اَفعی شافعی موضعی رفیعی جمعی

شفیعی تصنّعی تشعشعی مُلغیٰ بدیعی منافعی

می : می دمی جامی نامی رزمی نرمی اُمّی

لیاقت خوشنویسی در نهاد ما به ویژه ایرانیان ریشه دار است. باور کنید که شما هم دارای این لیاقت هستید. چنانچه این حقیقت را در وجود خود به درستی پرورش دهید، بی گمان به احساس خوبی دست می یابید. پس قدر این احساس ارزشمند را بدانید. این حس زیبا، محرک قدرتمندی برای یادگیریتان است.

2361001070000
۷۰۰۰۰ ریال - کد ۲۳۶۱/۱
9789640804117